Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, РАЖАБ, 13-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, ЖАДИЙ, 31-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган 1992 ЙИЛ 18 ЯНВАРЬ, ШАНБА, 14-СОН • 265 • НАРХИ ОБУНАЧИГА 15 ТИЙИН, СОТУВДА 35 ТИЙИН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши қарори

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БЮДЖЕТИНИНГ 1992 ЙИЛ УЧУН БЕЛГИЛАНГАН АСОСИЙ КЎРСАТГИЧЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикаси бюджетининг 1992 йил учун белгиланган асосий кўрсаткичлари иловага мувофиқ 86,2 миллиард сўм ҳажмда, 10,8 миллиард сўм ёки умумий ҳажмга нисбатан 12,5 фоиз танқислик билан маъқуллансин.

Республика бюджетининг 1992 йил учун белгиланган асосий кўрсаткичлари 58,5 фоиз ҳажмда, 7,3 миллиард сўм ёки 12,5 фоиз танқислик билан тасдиқлансин.

2. Белгилансинки, Қорақалпоғистон Республикаси бюджетига, вилоятлар ва Тошкент шаҳри маҳаллий бюджетларига қўшилган қиймат солиғидан, акциялардан, даромадлардан олинадиган солиқдан, эркин нархлар жорий этишдан тушадиган даромадлардан, хусусийлаштиришдан тушадиган даромадлардан ажратмаларнинг (фоиз ҳисобидаги) нормативлари Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси томонидан тасдиқланади.

3. Белгилансинки, корхоналарнинг мол-мулкига солинадиган солиқдан, аҳолидан олинадиган солиқлардан келадиган тушумлар 100 фоиз миқдорида Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри бюджетларига даромад қилинади.

4. Қорақалпоғистон Республикаси бюджети, вилоятлар ва Тошкент шаҳри бюджетлари 1992 йил учун белгиланган асосий кўрсаткичларининг умумий суммаси 27686,7 миллион сўм, 3460,8 миллион сўм ёки 12,5 фоиз миқдордаги танқислик билан белгилансин, шу жумладан:

(миллион сўм)

	Бюджет ҳажми	Танқислик	Ҳажмга нисбатан фоиз ҳисобида
Қорақалпоғистон Республикаси	2044,5	255,6	12,5
Андижон вилояти	2389,6	298,7	12,5
Бухоро вилояти	2183,3	272,9	12,5
Жиззах вилояти	1088,5	136,1	12,5
Наманган вилояти	1996,8	249,6	12,5
Самарқанд вилояти	2959,0	369,9	12,5
Сирдарё вилояти	875,5	109,4	12,5
Сурхондарё вилояти	1832,3	229,0	12,5
Тошкент вилояти	2643,3	330,4	12,5
Фарғона вилояти	2760,8	345,1	12,5
Хоразм вилояти	1598,6	199,8	12,5
Қашқадарё вилояти	2173,9	271,7	12,5
Тошкент шаҳри	3140,6	392,6	12,5

5. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Давлат банкига, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгашига манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда ўн кунлик муддат ичида Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши томонидан мустақилликка доир ҳужжат қабул қилинганини назарда тутган ҳолда Қорақалпоғистон Республикаси бюджетининг даромадлар ва харажатлар бўйича асосий кўрсаткичларини қараб чиқиш ҳамда аниқлаш топширилсин.

6. Белгилансинки, 1992 йилда барча даражадаги бюджетлардан иқтисодий ва ижтимоий ривожланиш тадбирларини ҳар ойда пул билан таъминлаш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

бюджет муассасалари ва ташкилотларининг иш ҳақи, стипендиялар, нафақалар, озиқ-овқат ва дори-дармонларга сарфланадиган харажатлар тўлиқ ҳажмда пул билан таъминланади;

бюджет муассасалари ва ташкилотларининг қолган моддалар бўйича сарф-харажатлари ажратилган маблағларнинг амалда сарфланишига ва олинган даромадларга қараб пул билан таъминланади.

7. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси бюджетнинг инқирози жараёнида унинг мувозанатини таъминлаш мақсадида қўшимча даромадларни қидириб топиш ва давлат маблағларини сарфлашда қатъий тежамкорликка риоя қилишларини давом эттирсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси Ш. ЙУЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 14 январь.

ПАРЛАМЕНТ МАХСУС КОМИССИЯСИДАН

16 январь куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг янги тузилган Ўзбекистон Республикаси мустақиллигини хорижий мамлакатлар тан олиши, улар билан дипломатик муносабатлар ўрнатиш ва Ўзбекистон Республикасининг дипломатик муассасалари ҳамда ваколатхоналарида ишлаш учун номзодларга доир тавсияларни тайёрлаш билан боғлиқ масалаларни атрофлича ўрганиш махсус комиссиясининг биринчи мажлиси бўлди.

Мажлисни комиссия раиси, Ўзбекистон Республикаси халқ ноиби М. Қ. Қаюмов олиб борди.

Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги эълон қилинган 1991 йил 31 августдан буён ўтган даврда Ўзбекистон давлат мустақиллигини шу кунгача 44 та хорижий мамлакат тан олди. Туркия, Америка Қўшма Штатлари, Англия, Франция, Олмония, Ҳиндистон, Хитой, Эрон, Покистон, Миср шулар жумласидандир. Улар билан дипломатик муносабатлар ўрнатиш, мустақил Ўзбекистон тақдирини ўйлайдиган, унинг манфаатларини юксак даражада теран таҳлил эта оладиган, чет тилини биладиган етук кишиларни танлаш, тарбиялаш, мазкур соҳада фаолият кўрсатишга тавсия этиш мураккаб, масъулиятли жараёндир. Турли касбга, ёшга мансуб, билим ва амалий тажрибага эга бўлган Ўзбекистон Республикаси халқ ноибларидан иборат комиссия мажлисида ана шу ишларни амалга ошириш режалари, комиссия фаолиятининг асосий йўналишлари муҳокама қилинди. Бу ҳақда комиссия раисининг ўринбосари, давлатлараро алоқа ва миллатлараро муносабатлар масалалари бўйича давлат маслаҳатчиси, Ўзбекистон Республикаси халқ ноиби Ш. С. Зиёмов ахборот берди.

Шунингдек, мажлисда Ўзбекистон Республикаси халқ ноиби, Халқаро ишлар бўйича комитет аъзоси Р. Раҳмонов комиссия котиби этиб тасдиқланди.

Қашқадарё вилояти «қишлоқ хўжалигини кимёлаштириш бирлашмаси жамоаси заҳарли ўғитлардан чарчаган тупроқни бойитиш, таркибида гумус миқдорини оширишга киришди. Шу мақсадда махсус жойларда чувалчанглар етиштирилаяпти. Улар турли хил чиқиндиларни жуда қисқа вақт ичида қайта ишлаб гумусга айлантиришга қодир.

СУРАТДА: бирлашма раисининг ўринбосари Исмоил Иброҳимов ва ходима Ҳалима Очилова тажриба даласида.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат.

МУСТАҚИЛ ДАВЛАТЛАР ҲАМДЎСТЛИГИДАГИ ДАВЛАТЛАР БОШЛИҚЛАРИ АМАЛИЙ УЧРАШУВИНИНГ ПРОТОКОЛ БАЁНИ

Ҳамдўстликда қатнашувчи давлатларнинг бошлиқлари қуйидагилар ҳақида шартлашиб олдилар:

1. Собиқ ССР Иттифоқи Қуролли Кучларини ислоҳ қилиш ва уларнинг мақоми, ҳамдўстликда қатнашувчи давлатлар ҳудудидаги ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзоларини ижтимоий ҳимоялаш, уларнинг фуқаролик ҳамда сиёсий мақоми, Қуролли Кучларни пул билан таъминлаш масалалари мажмуини кўриб чиқиш учун ваколатли ишчи гуруҳи бир ҳафта муддатда чақирилсин.

2. Ҳамдўстликда қатнашувчи давлатларнинг ташқи ишлар вазирларига стратегик ҳужум қуролларини қисқартириш ва чеклаш тўғрисидаги шартномани, Европадаги оддий қуролли кучлар ҳақидаги шартномани тасдиқлаш, шунингдек собиқ ССР Иттифоқининг халқаро хавфсизлик, қуролсизланиш ва қурол-яроғлар устидан назорат қилиш соҳасидаги бошқа халқаро шартномаларига риоя этиш масалаларини кўриб чиқиш топширилсин.

**Москва,
1992 йил 16 январь.**

МДҲГА АЪЗО ДАВЛАТЛАР БОШЛИҚЛАРИНИНГ УЧРАШУВИ

МОСКВА. Бугун Москвада шаҳарнинг Жанубий-Шарқидаги хос бинода кун чошгоҳга борганда Мустақил Давлатлар Ҳамжамияти (МДҲ)га аъзо давлатлар бошлиқларининг кенгаши очилди.

11 давлатнинг бошлиғидан кенгаш очилишида олти киши қатнашди, Украина ва Қирғизистон Президентлари учрашувга кечикиб келдилар. Ўзбекистон раҳбари Ислом Каримов Қорақалпоғистондаги сув тошқини сабабли, Молдова Президенти Мирча Снегур бетоблиги сабабли Москвага кела олмадилар. Туркманистон Президенти Сапармурод Ниёзов ҳам кенгашга келмади. Бироқ мазкур учала собиқ республиканинг делегациялари учрашувда ҳозир бўлдилар ва кенгашда кўтарилган масалаларни муҳокама қилишда қатнашдилар.

Кенгашда Россия Президенти Борис Ельцин раислик қилувчи этиб сайланди. У 10 банддан иборат кун тартибини таклиф қилди. Улар орасида собиқ ССР Иттифоқининг Қуролли Кучларини ислоҳ қилиш ва уларнинг мақоми тўғрисидаги, ҳарбий қасам ҳақидаги, ҳамдўстлик ҳудудидаги ҳарбий хизматчиларнинг ижтимоий ҳимояланиши, фуқаролик ва сиёсий мақоми тўғрисидаги, Қуролли Кучларни пул билан таъминлаш ҳақидаги, МДҲ бўйича шартномани, шунингдек Европадаги оддий Қуролли Кучларга доир шартномани бажариш қоидалари ва тартиби тўғрисидаги, МДҲга аъзо бўлган давлатларнинг иқтисодий фаолиятини мувофиқлаштириб туриш ҳақидаги масалалар бор.

Кенгаш қатнашчилари кун тартибини муҳокама қилиб тасдиқлаганларидан кейин унга 14 та банд киритилди. Жумладан, Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоевнинг таклифига биноан унга Минскда ва Олмаотада бўлган аввалги учрашувларда эришилган битимлардан четга чиқишлар тўғрисидаги масала қўшимча равишда киритилди.

МДҲда қатнашувчи давлатлар бошлиқларининг кенгаши бугун кечқурун тугади. Унинг қатнашчилари журналистлар билан учрашув ўтказмасликка қарор қилдилар. Бироқ кенгашда раислик қилган Россия Президенти Борис Ельцин журналистларга бундай деди: «Бугун биз ҳал этиш белгиланган ҳамма масалалар юзасидан бир-биримизга хайрихоҳлик билан осойишта келишиб олдик, ҳарбий масалага келганда, давлатларнинг раҳбарлари бу масалалар юзасидан тайёрланган ҳужжатлар билан барвақт танишишга улгурмаганликлари сабабли уларни муҳокама қилишни февраль ойининг бошларига қолдиришга қарор қилинди. Аммо ҳарбий масалаларга оид қўшимча баёнот имзоланди», деди у.

Россия Президентининг матбуот котиби Павел Вощановнинг журналистларга маълум қилишича, кенгаш қатнашчилари еттита ҳужжатни имзоладилар. Стратегик кучлар ҳарбий хизматчилари учун қасамёд тасдиқланди, бирлашган Қуролли Кучларни тузиш ҳақида қарор қабул қилган етти давлат эса умумий қасамёдни тасдиқлади. Қора денгиз флоти юзасидан Россия, Украина ва ҳарбий қўмондонлик вакилларидан иборат комиссия тузилди. Каспий флотилияси юзасидан ҳам шундай қарор қабул қилинди. Бу комиссияга Россия, Озарбайжон ва Қуролли Кучларнинг вакиллари кирадилар.

Иқтисодий муаммолар мажмуи юзасидан, деди сўзини давом эттириб Павел Вощанов. Битим имзоланди, шу битимга биноан ишлаб чиқарувчиларнинг ҳукмронлиги шароитида нарх-навонинг асоссиз ошиб кетишини тўхтатиб туриш учун рентабелликнинг энг юқори даражаси 50 фоиз миқдорида белгиланди. Ҳукуматларнинг бошлиқларига айрим турдаги маҳсулотларни бемалол ўтказиб юбориш тўғрисидаги ҳамда норма ва лимитлар белгилаш ҳақидаги масалани муҳокамага тайёрлашни топширишга қарор қилинди. «Умуман учрашувни муваффақиятли деса бўлади», деб таъкидлади Россия Президентининг матбуот котиби. Кенгашда саккиз давлатнинг биринчи раҳбарлари қатнашдилар. Молдова, Туркманистон ва Ўзбекистон Президентлари турли сабабларга кўра учрашувга етиб кела олмадилар. Бироқ бу давлатларнинг делегациялари кенгаш ишида қатнашдилар.

РЕСПУБЛИКА КОМИССИЯСИ ТУЗИЛДИ

16 январь кечқурун Тошкент шаҳрининг Олий мактаб шаҳарчасида оммавий тартибсизликлар рўй берди, одамлар қурбон бўлди.

Жойларда нарх-навони эркинлаштириш шароитида талабалар ҳамда аҳолининг кам таъминланган табақаларини ижтимоий ҳимоя қилишга доир кўрилаётган тадбирлар ҳақида ўз вақтида тушунтирилмаганлиги ана шу тартибсизликларнинг асосий сабаби бўлди.

Тартибсизликларнинг ҳақиқий сабабларини аниқлаш ва айбдор кишиларни жавобгарликка тортиш билан боғлиқ масалаларни тезда кўриб чиқиш, шунингдек рўй берган воқеалар чоғида аниқланган муаммоларни ҳал этиш учун Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раҳбарияти қуйидаги таркибда республика комиссиясини тузди:

Муталов А. М. — Ўзбекистон Республикасининг бош вазири, комиссия раиси

Самандаров Э. С. — Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари, комиссия раисининг ўринбосари

Ҳамидов Б. С. — Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари, комиссия раисининг ўринбосари

Фозилбеков А. И. — Тошкент шаҳар ҳокими, комиссия раисининг ўринбосари

КОМИССИЯ АЪЗОЛАРИ

Алимов Ш. О. — олий ва ўрта махсус таълим вазири

Аъзамхўжаев А. А. — Тошкент ҳуқуқшунослик дорилфунунининг ректори

Алламуродов Б. А. — Касаба уюшмалари федерацияси кенгашининг раиси

Асқаров А. Ҳ. — Тошкент шаҳар ҳокимининг биринчи ўринбосари

Аҳмедов Қ. А. — Нарх давлат комитетининг раиси

Боқибоев Э. Ж. — молия вазири

Воҳидов Э. В. — Олий Кенгаш Ошкоралик масалалари комитетининг раиси

Волков Г. Г. — Ўзбекбирлашув бошқарувининг раиси

Ғуломов С. С. — Тошкент давлат иқтисод дорилфунунининг ректори, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати

Даминов Т. А. — Тошкент давлат 1-тиббиёт илмгоҳининг ректори

Зоҳидов М. Т. — Олий Кенгаш кичик комитетининг раиси

Камолов Б. С. — Тошкент шаҳар Собир Раҳимов район советининг раиси, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати

Камолхўжаев Д. Ю. — ички ишлар вазирининг ўринбосари, Тошкент шаҳар ички ишлар бошқармасининг бошлиғи

Каримов Ш. И. — соғлиқни сақлаш вазири

Каримов А. Ю. — Ўзбекистон маиший хизмат марказининг раиси

Мадаминов С. (Муҳаммад Солиҳ) — Ўзбекистон Республикаси халқ депутати

Мирзаев Т. К. — Ўзбекистон Республикаси прокурорининг ўринбосари

Мирзиёев Ш. М. — Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари илмгоҳининг проректори, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати

Мусаев Э. — Телерадио эшиттириш компанияси раисининг биринчи ўринбосари

Носиров А. Н. — Ўзбекистон Республикаси халқ депутати

Рашидов Т. Р. — Фанлар академиясининг вице-президенти

Раҳмонов Р. — «Ўзбекистон овози» рўзномасининг муҳаррири, республика халқ депутати

Расулов К. Р. — Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари

Раҳимов Ғ. Р. — ички ишлар вазирининг ўринбосари

Темуров Ш. — Тошкент шаҳар маҳалла комитетлари кенгашларининг раиси

Усмонов М. З. — савдо вазири

Халилов Э. Ҳ. — Олий Кенгаш комитетининг раиси

Юсупов Э. Ю. — Тошкент давлат дорилфунунининг ректори

Юсупбеков Н. Р. — Тошкент давлат техника дорилфунунининг ректори

Йўлдошев Ж. Ғ. — халқ таълими вазири

Комиссияга рўй берган воқеа сабабларини чуқур таҳлил қилиш ва икки ҳафталик муддатда можароли вазиятга олиб келган камчиликларни тугатиш юзасидан аниқ хулосалар ва таклифларни тақдим этиш топширилди.

ХАБАРИНГИЗ БОРМИ?

✦ Саудия Арабистони Озарбайжон билан дипломатия муносабатлари ўрнатишга қарор қилди. Бу ҳақда Озарбайжон бош вазири Г. Гасанов ана шу мамлакатга ташриф буюрганидан кейин босиб чиқарилган қўшма баёнотда таъкидлаб ўтилди.

✦ **Бир йил мобайнида Эстонияда турмуш баҳоси тўрт баравар ўсди. Ҳисоблаш департаменти шу ҳақда ахборот берди. Фақат декабрь ойининг ўзидагина озиқ-овқат нархи 35 фоиз кўтарилди. Январь ҳам нарх-навонинг янада ўсиши билан бошланди. Жумладан, кефир, сузма, қаймоқ 2—3, нон эса икки баравардан зиёдроқ қимматлашди.**

✦ Гейдар Алиевнинг баёнотига қараганда, Нахичеван Мухтор Республикаси ҳудудидаги барча ҳарбий қисмлар унинг олий мажлисига бўйсундирилади. Олий мажлис рухсати бўлмаса ҳарбий хизматчилар республикадан ҳеч нарса олиб чиқиб кета олмайдилар, шахсий буюмлар бундан мустасно.

✦ **Мўғулистон Республикасининг бош вазири Дашийн Бямбасурэн ўзи раҳбарлик қилаётган маҳкама билан биргаликда истеъфога чиқишини маълум қилди. Бунга ҳукуматнинг иқтисодий сиёсатига нисбатан танқид кучайиб бораётганлиги сабаб бўлди.**

✦ Минск автомобиль заводидан чиқаётган катта юк кўтарадиган машиналарнинг янги нархлари маълум бўлди. Жумладан, эски модификациядаги ёғоч ташийдиган «МАЗ» эндиликда 260 минг 470 сўм туради. Хорижда ишлаб чиқарилган двигатель ўрнатилган энг яхши «МАЗ»нинг нархи — 1 миллион 772 минг сўм.

✦ **Куба ташқи савдо вазири Рекардо Кабирисас бошчилигидаги ҳукумат делегацияси 16 январда кечқурун Душанбега келди. Бундай ташрифдан мақсад Куба билан Тожикистон ўртасида икки томонлама савдо-иқтисодий битим тузишдир.**

✦ «Абхазия расмий маъмурлари Звиад Гамсаҳурдиа вакиллари билан Мингрель-Абхазия Республикасини тузиш тўғрисидаги ҳеч қандай музокараларда қатнашганлари йўқ ва қатнашмайдилар». Абхазия Олий Кенгашининг раиси Владислав Ардзинба ТАСС мухбирига телефонда шуни маълум қилди.

✦ **Туркманистон Президенти С. Ниёзов билан маршал Е. Шапошников ўртасида Ашхободда бўлиб ўтган музокараларда Туркманистонда Мудофаа вазирлиги тузиш ҳақида келишиб олинди. Вазир Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги ҳарбий кенгашида республика манфаатларини ҳимоя қилади, Туркманистон ҳудудида жойлашган Қуролли Кучларнинг хатти-ҳаракатини мувофиқлаштириб туради.**

✦ «Иомиури» газетаси ёзишича, Япония ҳукумати чоршанба куни Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги аъзолари бўлган давлатларга 40 миллион доллар миқдорида фавқулодда инсонийлик ёрдами кўрсатишга қарор қилган.

✦ **Кеча Москвадаги Кремлнинг Съездлар саройида умумармия кенгаши очилди. Унда Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги Қуролли Кучлари зобитлар корпусининг 5 мингдан кўпроқ вакили қатнашмоқда. Ҳарбий қисмлар, кемалар ва ҳарбий олий ўқув юртларининг вакиллари Қуролли Кучларнинг мақоми ҳақидаги масаланинг ҳал этилишига кўмаклашишга, уларнинг бирлигини сақлаб қолишга эришишга, ҳарбий ислоҳот истиқболларини, ҳарбий хизматчиларнинг ижтимоий ҳуқуқий ҳолатини муҳокама қилишга интиладилар. Ҳарбий хизматчиларнинг кўпчилиги МДҲ доирасида ягона Қуролли Кучларни сақлаб қолиш керак, башарти, бунинг иложи бўлмаса, Қуролли Кучларни тубдан ислоҳ қилиш учун ўтиш даврини белгилаш лозим, деган фикрни билдирмоқда.**

✦ Осиё мамлакатлараро бўлажак Истанбул—Пекин магистралини 120 километрли темир йўл боғлайдиган бўлди. У Туркманистондаги Параҳат станцияси билан Тежен ва Мари ўртасида қурилади, ана шу йўл орқали Серахс ва Машҳад шаҳарларига бориш имконияти туғилади. Натижада Туркманистон Эрон, Туркия ва Ўрта денгизга бемалол чиқа олади. Туркманистон билан Эрон ўртасида икки томонлама ҳамкорлик тўғрисидаги шартномада ана шу йўл қурилиши назарда тутилган. Ўтган куни темир йўлнинг дастлабки излари тантанали вазиятда ётқизилди.

✦ **Улан Баторда Мўғулистоннинг янги Конституциясини имзолаш маросими бўлди. Бу ҳужжат МХР ташкил топганидан бери қабул қилинган тўртинчи конституциядир. Тантанали маросим 15 январь куни эрталаб мамлакат олий қонун чиқарувчи органининг Мўғулистон янги герби ва давлат байроғи билан безатилган мажлислар залида бўлди. Янги Конституция республикада эркин фуқаролар жамиятини шакллантириш учун асос яратади. У мўғул давлати турмушининг барча соҳаларида шахс ҳуқуқлари ҳамда демократиялаш жараёнига кафолат беради.**

✦ Шимолий Ҳиндистоннинг катта қисмида бир неча ҳафтадан бери изғирин шамол эсмоқда. Шунинг оқибатида 44 киши совқотиб ҳалок бўлди. Кечалари термометр устуни Уттар-Прадеш, Химачал-Прадеш, Ражастхон штатларининг бир қанча жойларида 0 даражадан 5 даража илиққача пасайиб кетмоқда. Ҳалок бўлганларнинг аксарияти уйсиз кишилардир. Ўтган куни эрталаб Ражастхонда қатновчи автобуслардан бирида кондукторнинг жасади топилди. У совуқдан ҳалок бўлган эди.

✦ **Қўшма Штатлар Ўрта Осиёнинг собиқ совет республикаларини ўз тараққиётида Эрондаги ислом ақидапарастларига эмас, Туркиянинг намунасига эргашишга қизиқтириш мақсадида пинҳона кампания бошлади. Америка маъмуриятининг вакили АП ахборот бошқармасига мана шуни маълум қилар экан, ўз номини ошкор қилмасликни сўради.**

Ўрта Осиё республикаларининг тахминан 50 миллион аҳолисига таъсир ўтказиш учун Туркия, Эрон ва Саудия Арабистони ўртасида қизғин рақобат авж олиб кетди, бу республикалар аҳолисининг учдан икки қисмидан кўпроғи мусулмонлардир. «Ғарбга қарши кайфиятларни қўзғамаслик учун Қўшма Штатлар панада туришга интилмоқда, — деб ёзади ахборот бошқармаси. —, Аммо АҚШ Ғарбга қараб иш тутадиган мусулмон давлати тоифасини вужудга келтиришда шу республикалар учун намуна бўлишга интилаётган Туркияга зимдан мадад бериб турибди».

(Ахборот агентликлари ва хориж рўзномалари материаллари асосида тайёрланди).

ҚЎШМА БАЁНОТ ИМЗОЛАНДИ

Вьетнам Социалистик Республикасининг ҳукумат делегацияси Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турибди. Делегацияга ВСР Вазирлар Кенгаши раисининг махсус вакили, ВСР ташқи ишлар вазирининг ўринбосари Нгуен Зе Ниен бошчилик қилмоқда.

17 январь куни Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигида Ўзбекистон Республикаси билан Вьетнам Социалистик Республикаси ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатиш тўғрисидаги қўшма баёнотни имзолаш маросими бўлди.

Қўшма баёнотни Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири У. А. Абдураззоқов ва Вьетнам Социалистик Республикаси ташқи ишлар вазирининг ўринбосари Нгуен Зе Ниен имзоладилар.

(ЎзТАГ).

КУПОН. ХАРИДОР. САВДО

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ САВДО ВАЗИРЛИГИ ТАШКИЛИЙ БОШҚАРМАСИНИНГ БОШЛИҒИ ПЎЛАТ МАҲСУДОВ ШАРҲИ.

— Пўлат Мақсудович, мана саккиз кундирки, жумҳуриятимизда купонли савдо амалда. Гарчи у яхши ниятда, яъни, эркин нарх-наво шароитида ички истеъмол бозорини ҳимоя қилиш, мол-маҳсулотларни фақат республика фуқароларига сотиш мақсадида жорий этилган бўлса-да, кўримсиз, рангсизу туссиз ана шу қоғоз туфайли дард устига чипқонга айланаётган ҳолатлар кун сайин кўпаймоқда. Айрим ҳолларда у, рўзномамизнинг кечаги сонидаги «Купон чипқон эмас» сарлавҳали мақолада таъкидлаб ўтилганидек, ҳатто ғалвага, сарсонгарчиликка, асаббузарликка ҳам сабаб бўлаётир. Таҳририятга келаётган кўпдан-кўп хатларнинг муаллифлари — турли касб эгалари, ногиронлару фахрийлар, толиблару талабалар шулар хусусида куюниб ёзмоқдалар. Уларнинг мактубларидан, шунингдек, купон ҳақидаги қонун-қоидаю низомни кўпчилик яхши билмаслиги англашиляпти. Дарҳақиқат, муаммолар беҳисоб. Суҳбатимиз асосида харидорларни ташвишлантираётган қатор ишкалликларга баҳоли қудрат ойдинлик киритсак, дегандим.

— **Марҳамат.**

— Аввало купонларни фуқароларга бериш тартиби ҳақида тўхталсангиз.

— **Купонли карточкалар товарларни сотиб олиш ҳуқуқини таминлайдиган ҳужжат бўлиб, улар ойига бир марта берилади. Бу юмуш ойлик иш ҳақи, пенсиялар, нафақалар, стипендия ва бошқа молиявий даромадлар ҳисобга олинган ҳолда амалга оширилади. Январга мўлжалланган купонлар аллақачон тарқатилган .Кейинги ой учун 16 февралгача, мартга аталгани эса 16 мартгача берилади.**

— Низомда муаллифлик гонорарлари олувчи шахсларга ҳам купонлар бериш кўзда тутилганми?

— **Албатта. Бунинг учун улар махсус рухсатномага эга бўлишлари керак. Ана шу ҳужжат солиқ инспекциялари тасдиқлаган ўтган йилги даромадлар тўғрисидаги маълумотномалар асосида яшаш жойидаги халқ депутатлари маҳаллий советлари ижроия комитетида берилади.**

— Бериладиган купонлар ҳажми ҳам фуқароларни қизиқтиради, албатта.

— **Ҳар ойда 500 сўмгача маош оладиган кишиларга купонлар иш ҳақининг 100 фоизи миқдорида берилади. Агар мояна ана шу миқдордан кўп бўлса, купонлар умманинг 70 фоизи ҳисобида тарқатилади. Ишчининг ойлик иш ҳақи 900 сўм, дейлик. У ҳолда у 780 сўмлик купон [500+280] олади. Шу ўринда болага қараётганлиги учун таътилда бўлган аёлларга иш жойидан олаётган нафақа, бошқа даромадлар ва компенсациянинг 100 фоизи миқдорида, даромад манбаига эга бўлмаган, оила қарамоғидаги уй бекаларига 150 сўмлик, нафақахўр болаларга товон пулининг 100 фоизи ҳажмида, I гуруҳ ногиронларига, шунингдек, интернат уйларда яшовчи ва тўла давлат таъминотида бўлган пенсионерларга ўзлари оладиган пенсиянинг, талаба ва ўқувчиларга эса стипендияларнинг тўла миқдорида купон берилишини таъкидлаш жоиз.**

— Купонларни ишлатиш тартиби қанақа? Бунда сотувчи ва харидор қандай қонун-қоидаларга риоя этишлари лозим?

— **Маълумки, купонли карточкалар муомалага бланканинг 10, 25, 50, 100, 200 ва 500 сўмлик номинал қиймати билан чиқарилган. Улар аниқ бир шахснинг номига ёзиб берилади, раҳбар, бош бухгалтернинг имзоси ҳамда корхона, ташкилот, муассаса муҳри билан тасдиқланади. Карточкасиз ёки тегишли тартибда расмийлаштирилмаган купонлар ўтмайди. Шу боис сотувчи купонга мол ёки маҳсулот бераётганда шуларга албатта эътибор бериши керак. Харидор эса дўконга ҳар гал карточкали купонлар олиб келиши шарт, Сотувчи ундан ўзига кераклисини қирқиб олади.**

— Купонларсиз ва купонлар бўйича сотиладиган озиқ-овқат ҳамда ноозиқ-овқат товорлари ҳақида ҳам тушунча берсангиз.

— **Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг 1992 йил 2 январдаги 1-сон қарорига 3-иловада (бу ҳужжат «Халқ сўзи»нинг 3 январь сонида эълон қилинган) аҳолига купонларсиз сотиладиган мол-маҳсулотларининг рўйхати келтирилган. Ун, макарон маҳсулотлари, гуруч, мол ёғи, чой, қанд-шакар, тухум, гўшт ёки гўшт консервалари, арақ, кир совун, калиш, ип-газлама матолар (чит ва хомсурп) шулар жумласига киради. Булардан ташқари, 12 ёшгача бўлган болалар ассортименти (янги туғилган чақалоқлар учун комплект, ўғил болаларнинг кўйлак ва шимлари, қизларга аталган кўйлак ва юбкалар, оёқ кийимлари, пайпоқ ҳамда колготкилар), 2 ёшгача бўлган болалар озиқ-овқат маҳсулотлари (врач рецептлари бўйича), кўмир, ўтин, омихта ем, кунжара, чигит қобиғи, гуллар, полиэтилен пакетлар, грампластикалар, воситачи дўконлардаги илгари фойдаланилган товарлар, дори-дармонлар, тижорат нархларидаги нефть маҳсулотлари ҳам накд пулга савдо қилинади. Қолган барча турдаги товарлар купон орқали сотилади.**

— Илгари келин-куёвлар янги оилага керакли товарларни махсус дўконлардан олишарди. Купонли карточкалар шароитида улар нима қиладилар?

— **Уларга аталган дўконлар ва бўлимлар ишлаб турибди. Белгиланган товарлар ЗАГС қайдномаси асосида купонсиз берилади. Шунингдек, тўй ва маросимлар учун кўзда тутилган мол-маҳсулотларни ҳам купонсиз сотиб олиш мумкин.**

— Харидорлар қиймати 5.000 сўмдан юқори бўлган товарларни харид қилишда қийинчиликларга дуч келишаяпти; сотувчилар улардан ҳам пул, ҳам купон талаб қилишаётир. Шу тўғрими?

— **Низомда қайд этилганидек, республика аҳолисига ана шу тоифадаги молларни купонлар билан, айни паллада чеклар, чек дафтарчалари, омонатчиларнинг топшириғига кўра уларнинг банк муассасаларидаги шахсий ҳисобларидан пул ўтказиш йўли орқали сотиб олишларига рухсат этилади.**

— Аҳолига белгиланган норма бўйича сотиладиган озиқ-овқат маҳсулотлари рўйхатида негадир сариёғ номи учрамайди. Нима, энди бу неъмат эркин савдога чиқариладими?

— **Ҳа. Бунга кир ювиш воситалари, тамаки маҳсулотларини ҳам қўшиш керак.**

— Купонлар қачонгача қўлланилади?

— **Амалдаги купонли карточкалар жорий йилнинг биринчи кварталига мўлжалланган. Шу муддатда сарфланмаганлари ўз кучини йўқотган ҳисобланади.**

— Суҳбатингиз учун ташаккур!

**Суҳбатдош:
Икром ЎТБОСАРОВ.**

Деҳқончилик-саноат янгиликлари

ТИМ ОСТИДА БОЗОР

Булоқбоши колхоз бозорида хонадонларда боқилган моллар савдоси кун сайин қизимоқда. Бу ерда бостирмалар қурилди, қўй, сигир, парранда ва бошқа хонаки ҳайвонларни сотиш-харид қилиш учун шарт-шароитлар яратилди.

Кўҳна Булоқбошидаги бу бозор Қирғизистоннинг Ўш вилояти чегарасига яқин жойлашган. Одатда ана шу ерларда чорвачилик билан шуғулланадилар. Шундай қилиб бозорнинг келажаги бор. Ана шу сабабли бу ерда бинолар қуришга қарор қилинди. Лекин қурилиш материалларини қаердан олиш керак?

— Қурилиш материалларини мева-сабзавот маҳсулотларини алмаштириш эвазига Санкт-Петербургдан олдик, — дейди колхоз бозори директори Одилжон Калонов. — Энди бозорни кенгайтириш, янги бостирмалар ва тимлар қурилишини бошлаш ниятидамиз.

РАҚИБЛАР ПАЙДО БЎЛДИ

Фарғона район деҳқончилик-саноат уюшмаси вилоят марказида фирма дўкони очди. Бу ерда ҳам хўжаликларда етиштирилган, ҳам аҳолидан харид қилинган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари сотилади. Маҳсулотларнинг нархи бозордагига нисбатан анча арзон. Бу эса ҳам хусусий кишилар, ҳам Фарғонадаги бошқа мева-сабзавот корхоналари билан рақобат қилиш имкониятини беради.

Уюшма, шунингдек, тирик балиқ, колбаса маҳсулотлари билан савдо қилиш, воситачи бўлим очиш ниятидадир.

ТУХУМ БЎЛСА, БАС...

Навоий паррандачилик фабрикасида бир соатда 16 минг дона тухумни саралайдиган қурилма ишга туширилди. Уни қурилмани тайёрлаган голландиялик фирма мутахассислари ўрнатиб бердилар. Бу ишда техникадан фойдаланиш 60 кишини зерикарли меҳнатдан озод қилди. Улар учун янги иш жойлари топилади. Лекин серунум қурилма тўхтовсиз ишлаб туриши учун етарли тухум топилармикин?

(ЎзТАГ).

ЯХШИСИ, МЕНДАН БОҒНИ СЎРАНГ

дейди қишлоқ советининг депутати Эгамберди ТЎЙЧИЕВ

Қишлоқ хўжалигидан гап кетса, фақат пахтакорлар ҳақида сўзлаш одат тусига кирганди. Хайрият, эндиликда узумчилик, сабзавотчилик, боғдорчилик ҳам асосий тармоққа айланиб бораётганлигини ҳис қилмоқдамиз. Турли-туман ширинликларнинг савдо пештахталарига чиқмай қолганлиги, меваларнинг нархи кўтарилиб кетганлиги бу соҳанинг ўгайлигига барҳам беришни тақозо қилмоқда. Агар кишмишнинг майизини, олма, зардоли ва қовуннинг қоқисини етарлича етиштирадиган бўлсак, унда одамларнинг ширинлик учун дўконни пойлашига ҳожат қолмас эди. Умуман, деҳқончилик бўйича миллий анъаналаримизни тиклаш, халқимиз дастурхонини тўкин-сочин қилишда соҳибкорларнинг имкониятлари етарлидир.

Маълумки, янги экилган ниҳоллар дастлабки уч йил мобайнида даромад келтирмайди. Бу нарса боғдорчилик хўжаликлари иқтисодига салбий таъсир кўрсатади. Бироқ уддабуронлар бунинг ҳам йўлини топишаяпти.

— Янги кўчатнинг орасига қовун-тарвуз ёки шунга ўхшаш бошқа нарса экиш ва бу майдонга деҳқон эгалик қилиши керак, — дейди Пахтакор районидаги Ҳайдарбек Абдужабборов номли давлат хўжалиги бригадири Эгамберди Тўйчиев. — Деҳқон жон-дилини бериб қовун-тарвузини парваришлайди, оқибатда кўчатлар ҳам етарли даражада озиқланади.

Баъзиларнинг фикрича, ҳозирги пайтда дала ишчилари ишламай қўйган эмиш, ётиб нон ейишга ўрганганмиш. Бунақа гапларни одатда кўпроқ раҳбарлар айтишади. Деҳқоннинг бошида қамчин ўйнатиб туриш керак, дейишгача боради бунақалар. Аслида-чи? Менимча, қаерда деҳқон ишламай қўйган бўлса, бригадир уни далага ҳайдаб чиқиб ҳам ишлатолмаса — ўша ерда меҳнатга ҳақ тўлашда адолат мезони бузилган. Ишлагандан ишламаган кўпроқ маош олади. Шунинг учун бора-бора одамларнинг кўнгли меҳнатдан совийди. Ахир бечора деҳқоннинг бола-чақаси бор, уларнинг бари оғзини очиб, нон деб туради. Ўшаларни боқиш учун деҳқон хўжакўрсинга совхоз учун ишлаган бўлади-ю, кейин ўз томорқасига шошилади. Ҳамма даромад — шахсий томорқада!

Узум пишган кунлар эди. Бригаданинг Инобат, Дилором, Анвара, Маърифат каби теримчи қизларини икки дақиқа гаплашиш учун ишком орасидан чақиришим осон кечмади. Чунки бу қизлар билишадики, терган ҳар бир килограмм узуми учун етти тийиндан ҳақ олишади! Улар ҳар куни ўртача беш-олти юз килодан узум узишади. Бу ёғини ўзингиз ҳисоблаб олаверинг!

— Яхшилаб ёзинг, мухбир ака, — деб қўяди қизларнинг шаддодроғи Инобат. Мен билан гаплашаяпти-ю, қўллари иш билан банд. — Фақат қўлларимиз қабариб кетганини айтманг.

Шундагина мен газеталаримиздаги айрим суратларни эсладим. Устозимиз Одил Ёқубов айтмоқчи, суратларда теримчи қизлар лов-лов янги атласни кийиб, чаккасига гул тақиб, ишшайиб турадилар. Аниқроғи, суратчиларимиз қизларни шунга мажбур этадилар. Ҳолбуки, мана уларнинг асл қиёфаси.

— Қизларингиз тўрт юз сўмгача маош олишаяпти экан. Бу даромад нимaнинг ҳисобига?

— Бозор иқтисодиёти ҳисобига, — дейди Эгамберди ака. — Биз асосан кишмиш, тоифи каби юқори навли узумлар етиштирамиз. Бу узумлар ёзда деҳқон бозорида саккиз-ўн сўм. Ўтган йил бошида бизга режалаштириб беришларича, уни эллик-олтмиш тийиндан топширишимиз керак эди. Кейин шароит ўзгариб, шартномавий нархларда бир-икки сўмдан сота бошладик. Турган гапки, даромадимиз кўпайди. Агар деҳқон бозори нархида сотилса борми? Бу хўжалик миллиардер бўлиши тайин!

Тағин ҳам шуларда инсоф бор!

Звенода 120 гектар боғ бўлиб, шундан 70 гектари узум, 13 гектари нок, 20 гектари карам. Бундан тўрт йил бурун Эгамбердининг ўзи бош бўлиб экишган 29 гектар тоифи ўтган йили ҳосилга кирди. Қолганлари ҳам кейинги йиллари даромад бера бошлайди. Шунингдек, янги кўчатлар ўтқазиш давом этади.

— Миришкорликнинг бир мазасини тотсангиз, кейин ажрагингиз келмай қолади, — дейди Эгамберди.

У хўжаликда 1979 йилдан бери ишлайди. Шу ерда уй олди, турли лавозимларда ишлаб, қишлоқ хўжалиги техникумини сиртдан битирди. Ниҳоят, тўрт йил бурун янги очилаётган ерга бригадир бўлди-ю, ишдан ажрагиси келмай қолди. Бригада аъзолари ҳам ундан хурсанд.

Эгамберди Тўйчиев Олмазор қишлоқ Советига депутат қилиб сайланган.

— Қўрғонимиздаги Ҳамид Олимжон номли кўчага шағал тўкиб, асфальтлашни буюришган эди.

— Кўча асфальтландими ахир?

— Ҳа-а, — деди Эгамберди сал ўнғайсизланиб.

— Яна қанақа вазифангиз бор?

— Қишлоқ совети режа-бюджет комиссияси раисиман.

— Ў-ў, катта амалдор экансиз-ку, раис сифатида нима ишлар қилдингиз?

— Энди-и, тўғрисини айтсам... қўйинг, шунақа саволлар билан мени чалғитманг. Режаю бюджет бари хў-ў тепадан тасдиқланиб келган бўлса, мен унинг нимасига раислик қиламан. Ҳа, энди, катталаримиз маъқул топган экан, мени депутатликка сайлашди. Сиз яхшиси мендан узумни, боғни сўранг...

Ўзбекистон Олий Кенгаши навбатдан ташқари еттинчи сессиясида бир депутат: бизда умуман сайлов системасини ўзгартирмасдан ҳеч қандай демократияга эришиб бўлмайди, деди. Бу фикрни қўллаб-қувватлаган ҳолда айтишим керакки, ҳозир кўпгина депутатларни фаолиятсизликда, лоқайдликда айблашаяпти. Аммо эски усул билан улар депутатликка сайланиб қолган экан, бу мутлақо уларнинг айби эмас. Шу вақтгача депутатликка номенклатура асосида фақат хўжалик, район ва вилоят раҳбарлари қаторида кўзбўямачилик учун битта-яримта ишчи, деҳқон, бригадир депутат қилиб сайланмоқда. Эгамберди ҳам шундайларнинг бири, холос. Бундай олганда Эгамберди — ҳақиқий деҳқон, зўр боғбон. Ҳозир унинг узум боғлари 244 гектарга етди, помидор режасини 200 фоизга адо этди. У бошлиқ бригаданинг ўзи бу йил салкам бир миллион сўм соф даромад олмоқда.

Бир инсон давлат учун бундан ортиқ яна нима қилиб берсин?

Депутатлик?.. Депутатлик ўз йўлига...

Энди бу ёғи янги сайлов тартиботлари жорий қилинишига боғлиқ. У жорий қилинадими? Қандай кўринишда бўлади? Демократик талабларга жавоб бера оладими? Буни вақт кўрсатади. Менимча, давримизнинг ҳозирги тезкор жараёнлари ичра бу ўзгаришларни узоқ кутиб қолмаймиз.

**Абулқосим МАМАРАСУЛ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.**

Ошкоралик кўзгусида

ВАТАН ДЕЯ ҚАЙҒУРИШ

Ўзбекистон телевидениесининг кекса ходимларидан бири Музаффар Асадуллаев Олмонияда бўлиб, у ерда Вали Қаюмхон, Боймирза Ҳайит билан мулоқот қурган, «Озодлик» радиостанцияси журналистлари иши билан ҳам танишган эканлар. Шу боис биз у кишига учрашиб, қуйидаги мақолани тайёрладик.

— **Музаффар ака, сиз Олмонияга саёҳатга боргандингизми ёки дам олишга?**

— Мен ҳозир қарилик гаштини сураётганлардан бириман. Шунга ҳам олти ой бўлибди. Лекин бекорчиликнинг (дам олишнинг демоқчи) гаштини сезмаяпман. Умримнинг асосий қисми телевидениеда ўтди. Ишга ўрганиб қолган кишига уйда ётавериш оғирлик қилар экан. Ким билади дейсиз, балким кўникиб кетарман.

Олмонияга борганимга келсак, бу пешонамга ёзилган экан шекилли, тақдир тақозоси деймизми, қизим немис фарзандига турмушга чиққан. Жигарбандларимнинг таклифи билан Мюнхен шаҳрида бўлдим.

— **Илк таассуротларингиз қандай?**

— Биласизми, у ердаги мўл-кўлчилик эътиборимни тортди. Ўзимизда бўм-бўш пештахталарга, турли-туман талонларга, соатлаб навбатда туришларга кўникиб қолган киши диққатини яна нима ҳам жалб этарди! Айниқса, табиатни муҳофаза қилишга жиддий қарашар экан. Маҳсулотлар сифати, тозалик, тартиб-интизом хусусида ҳар қанча илиқ гаплар айтса арзийди.

Ишлаган — тишлайди деган шиор бизларга эмас, кўпроқ уларга тўғри келадиганга ўхшайди. Бекорчи-такасалтангларни деярли учратмайсиз. Ҳатто бошқа давлат фуқароларига ҳам имкони борича шароит яратиб берилибди. Шу ерда ишлаётган афғонистонлик муҳожирлар билан суҳбатлашиб қолдим. Уларга тил ўрганиб муқим иш топгунларига қадар 2 минг марка миқдорида нафақа берилар экан. Олмония шароитида бу пул билан ишламасдан анча вақт бир нави кун кечириш мумкин. Лекин уларда қўлингдан иш келиб меҳнат қилмаслик, ана шу ажратилган маблағга қаноат ҳосил этиб яшаш инсон учун ҳақорат саналади.

— **«Озодлик» радиостанциясидагилар сизнинг ташрифингизни қаердан билишибди?**

— Аввалambор, ўзбекистонликлар Мюнхенда ҳар куни бўлавеpишмайди. Қолаверса, собиқ бўлса-да, телевидение ходимиман. Бу ёғи эса ошкоралик.

Олмонияда 36 кун бўлдим. Ҳатто Венага ҳам бориб келдим. Кунларнинг бирида «Озодлик»нинг бош муҳаррири таклиф этаётганини айтиб қолишди. Бордим. У киши «Ўзбекистон ҳақида бир материал бор, эфирга беришга иккиланиб турибмиз. Эшитиб фикрингизни айтсангиз», деб қолди. Бажонидил рози бўлдим.

Жумҳуриятимизда яшовчи журналистлардан бири тайёрлаган мазкур эшиттиришнинг асосий ғояси қуйидагилардан иборат экан: гўё Ўзбекистонда демократик эмас, миллий давлат қурилаётган, русларни ҳайдаётган эмишмиз. Хуллас, туҳмату бўҳтондан иборат нарса.

Эътироз билдирдим, ўз мулоҳазаларимни айтдим. Сўнг шу мавзуда эфирга чиқишимни илтимос қилишди. Кўнглимда борини рўй-рост гапирдим.

— **Нималар дедингиз?**

— Бугунги кунда жумҳуриятимиз раҳбарлари бажараётган хайрли ишлар, халқимизнинг ўзлигини англаб етаётганлиги, бизда барча миллатларнинг тенглиги, хуллас, дилимдагини айтдим.

— **«Озодлик» радиостанцияси ҳақида фикрингиз қандай?**

— Очиғи, у ерда ишлаётган ҳамкасбларимга ҳавасим келди. Бизнинг ҳатто тушимизга кирмаган техника воситалари... Журналистлар 5—8 минг маркагача маош олишади. Ўша миқдордаги ойлик билан пенсияга чиқишади. Бизларга ўхшаб қариганда турмушим нима кечади, деб бош қотиришмайди. Ақлли, ишбилармон кишиларнинг ҳаёти яхши.

Бироқ уларда тил масаласи чатоқроқ. Турли шеваларда сўзлашади. Баъзан нима деяётганликларини тушунмай қоласан. Ҳа деб бир хил хабарлар бераверишҳам радиотингловчиларни зериктириб қўяди. Миллий қўшиқлар, куйлар деярли янграмайди.

— **Шу эътирозларингизни уларга айтдингизми?**

— Албатта, ҳатто буни мамнуният билан қабул қилишди, шу масалада ёрдам беришимни сўрашди. Мен ҳамкорлик қилишни таклиф этдим. Ният холис бўлганидан сўнг, ўзбекистонлик журналистлар «Озодлик» радиостанциясига бориб ишлашсин, улардан эса бизларга келишсин. Билмаганларимизни ўрганайлик, билганларимизни ўргатайлик. Бу таклифим уларга маъқул бўлди.

— **Музаффар ака, хабаримиз бор, сиз Боймирза Ҳайит ва Вали Қаюмхон билан учрашиб, улар билан бўлган суҳбатни магнит тасмасига ёзиб келгансиз. Боймирза Ҳайит билан кўришгунга қадар у киши ҳақидаги фикрларингиз қандай эди?**

— Боймирза Ҳайит халқ душмани деган гапларни йиллар давомида қулоғимизга қуйишган эди. Шу боис, ижодкор сифатида образ яратиш мақсадида унинг ўзини кўрмоқчи эдим. Душман, хоин қанақа бўлади? Унинг ҳақиқий башараси-чи? Энг ёрқин мисол балким шу кишидир?

Тақдир тақозосини қарангки, икки Олмониянинг қўшилиши пайтида ўша ерда эдим. Шундай қилиб, тарихий воқеаларнинг бевосита гувоҳи бўлдим. Боймирза ака билан эса олдиндан келишилган эди, вақтида етиб бордим.

«Э, келинг, Музаффар афандим» дея қучоқ очиб қарши олди. Сўнг наманганликларга хос хушмуомалалик билан хонадонига таклиф этди. Сахий куз фасли эмасми, мевалар ғарқ пишиб ётибди. Уйдаги сон-саноқсиз китоблар, Бобур ва Навоий суратлари эътиборимни тортди. У киши шарқона лутф билан «буюрсинлар, буюрсинлар, афандим» дея тўрга таклиф этдилар. Бизнинг ташрифимиздан у кишининг қувонгани, боши осмонга етганлиги юриш-туришидан, ҳаракатларидан, муомаласидан билиниб турарди.

— Ватанда нима янгилик? — деб сўрадилар.

— Сездимки, сабрлари чидамаяпти. Она юртида содир бўлаётган воқеалардан тезроқ хабар топмоқчи. Жумҳуриятимизда миллий ғурур, қадриятлар тикланаётганлиги, одамларимиз ўзлигини англаётганликлари, халқимизнинг турмуш тарзи, бизни ўйлантираётган муаммолар ҳақида тўхталдим. Суҳбатимиздан шу нарсани сездимки, у зот ватандан узоқда — Кёльн шаҳрида яшасалар-да, Туркистондаги янгиликлардан яхши хабардор эканлар.

Ўртага дастурхон ёзилди. Боймирза ака фарғонача ош дамладилар. Хотинлари — немис аёли — манти тайёрладилар.

У киши наманганлик бўлганликлари учун Камолиддин Раҳимовнинг қўшиқларидан олиб борган эдим, эшитишлари билан рақсга тушиб кетдилар. Юракдан, жуда чиройли ўйнадилар.

Бироз ноқулай бўлса-да мен у кишига тилимнинг учида турган саволни бердим. Тўғрироғи, юртимизда сизни ёмонлаб кўп ёзишган, шу хусусда фикрингиз қандай, деб сўрадим.

Боймирза ака босиқлик билан икки соатга яқин гапириб бердилар.

— **Нималар ҳақида?**

— Она юрти, ёшлиги, 1941 — 45 йиллар урушида Туркистон халқларига бўлган муносабат, чеккан азоб-уқубатлари, немислар қўлида хизмат қилишининг сабабалари, хуллас, кўнглида борини тўкиб солди. Шундан сўнг балки у киши ватан хоини эмас, халқ қаҳрамонидир, деган фикр хаёлимдан ўтди. (Азиз муштарийлар, вақти келиб бу мавзуда алоҳида мақола тайёрлаш ниятидамиз. Жумладан Вали Қаюмхон ҳақида ҳам).

У киши менда зукко ақл эгаси сифатида таассурот қолдирди. Туркистон тарихи бўйича жаҳонга танилган катта олим эканлар. Муҳими, ҳалигача Туркистон мустақиллиги ғояси билан яшайдилар. Жумҳуриятимиз халқига қўлдан келганча ёрдам беришга тайёр. Қани энди шу кунларда ёнимда она юртимдан ўн-ўн беш чоғли ёш олим бўлса, дея орзу қиладилар.

— **Вали Қаюмхон билан кўришишингиз қандай кечди?**

— У киши Боймирза Ҳайитга яқин турар эканлар. Оралиқ масофа 30 чақирим. Шунча жойга келиб бу инсон билан кўришмай кетиш инсофдан бўлмасди. Қолаверса, у кишининг шахси барча қатори мени ҳам қизиқтирарди. Ўзингиз ўйланг, 86 ёшар! Бундан кейин суҳбатлашиш насиб этадими ёки йўқми...

Йўлда кетаётиб, мункиллаб қолган қари чол билан кўришсам керак, деб ўйлагандим. Янглишган эканман, қаршимга тетик, бардам отахон чиқдилар. «Уч йилдан буён энди ўзбекча суҳбатлашиш насиб этди, ўғлим», дея қувонч билан қарши олдилар. Суҳбатимиз у кишининг қандай қилиб Олмонияга келиб қолишларидан бошланди. Маълум бўлишича, Фитрат ташаббуси билан 1920 йилда туркистонлик 32 нафар иқтидорли ёшлар Берлинга ўқишга юборилган экан. Мақсад — юртимиз келажаги, истиқболи учун малакали мутахассислар тайёрлаш бўлган. Вали ота юртига қайтмаган. (Сабаби — қайтиб келганлар ё ўлдирилган ёки қамалган). Олий даргоҳни тугатгандан сўнг университетда иқтисоддан дарс берганлар. Гитлер ҳокимиятни қўлга олган даврдаги фаолияти эса узоқ тарих.

— **Биласизми, у киши немис аёлга уйланган. Она тупроқни тарк этганига ҳам 70 йил бўлибди. Мусулмон динидан чиқиб кетмаганмикинлар?**

— Бу саволни мен ҳам бердим. Нима деб жавоб қилдилар, денг. «Йўқ, ўғлим, то ўлгунча ота-онам насиҳатларини унутмайман. Мен мусулмонман, хотиним католик, бир қизим бор, у мусулмон. Қолаверса, Берлинга ўқишга кетишдан олдин буюк Амир Темур мақбарасига бориб «Ўзбек халқига, динимга бир умр содиқ қоламан» деб қасам ичганман».

Бу сўзларни эшитиб кўзларимдан ёш чиқиб кетди. Ахир она заминда яшаб тилини, динини, эътиқодини, имонини йўқотганлар қанча...

Ҳалигача ўзимга келолмайман. Ғолибнинг ҳоли харобу, мағлубнинг турмуши ҳавас қилса арзигулик. Нега шундай? Кўп ўйладим. Ўзимча жавоб топгандек бўламан. Бироқ қаноатланмайман. Ҳозирги авлод на коммунизмга, на динга ишонади. Эътиқодсиз одамнинг ким бўлиши маълум-ку, ахир!

Йўлдош Исмоил БАРАТБОЙ ўғли.

Жиззах вилояти Дўстлик районидаги Ленин номли давлат хўжалигида янги иссиқхона ишга туширилди. 0,6 гектар саҳнли ойнаванд даладан ҳадемай илк ҳосил йиғиштирилади.

СУРАТДА: иссиқхонанинг илғор ишчиси Юлдуз Жўраева помидор кўчатларини ўтқазишга тайёрламоқда.

У. ХУШВАҚТ олган сурат.

ЖАҲОН АНДОЗАЛАРИ ДАРАЖАСИДА

Тошкент перфоратори жаҳон миқёсида рақобат қила олади — мутахассислар тошкентдаги «Геологоразведка» тажриба-синов заводининг янги маҳсулотига шундай баҳо бердилар.

Бундай перфораторлардан нефть ва газ конларини қидиришда ва ёқилғининг ана шу турларини қазиб олишда фойдаланилади. Уларнинг вазифаси қудуққа туширилган қувурларни тешиш ва бу билан нефть ҳамда газнинг юқорига чиқиши учун йўл очишдан иборат. Аввалги перфораторлар бундай операциядан сўнг ўз-ўзидан бузилиб, қудуқни ифлослантирарди. Энди ана шу нохуш жараён бартараф қилинди. «Геологоразведка» заводи ишлаб чиқарган перфоратор бир «зарб» урищда ўзида мингта тешик очади, лекин қудуқни ифлослантирмайди.

Ёпишқоқ ва оғир қоришмалар билан тўлган қудуқларда мазкур перфоратор жуда яхши ишлайди. Бу унинг афзалликларидан ҳисобланади.

(ЎзТАГ мухбири).

Қалам учида алам

Аҳад ҲАСАН

ЖИМ! МУДРОҚ ТАРИХ УЙҒОНАЯПТИ!

Ғафлатда ётган халқни уйғотиш учун унинг тарихини уйғотиш керак.

АВГУСТИН,
буюк илоҳиётчи.

Ўзининг қуллигини англаб туриб, унга қарши курашмаган қулни Ленин икки карра қул деб атаган. Биз шу кунгача тобеликда яшаб, қарамликда кун кечириб, ўзимизнинг икки карра қуллигимизни билармидик? Етмиш йилдан ортиқ давр ичида шу алфозда — икки карра, ҳатто уч карра қул бўлиб яшамадикми? Лениннинг тобеликни лаънатлаб битилган шундай оташнафас даъвати бор экан, биз — ленинчилар қулликка қарши нега эртароқ курашмадик, нега мустақилликка эртароқ интилмадик!?

Интилмадик дейиш инсофсизлик бўлар, интилдик, курашдик, қўзғолдик, ҳатто исёнлар қилдик, бироқ... Тобеликнинг энг даҳшатли ва аянчли тарафи шундаки, занжирбанд одам билагига боғлиб турган кишанга ҳам бора-бора меҳр қўя бошлайди. Бутун бир совет даври мобайнида биз қарамликка ўзимиз билмаган ҳолда меҳр қўйиб, унга мадҳу санолар ўқиб, юз карра, минг карра шукроналар айтиб келдик:

Рус халқининг изидан халослик топди ўзбек,
Ватанимиз бепоён, бутун халқ жондош-ўртоқ.

Каттаю кичик — баримизнинг ақлимиз кеч кирди, мудроқ кўзларимиз жуда кеч очилди...

...Кичкина Файзулла дадаси ила Маккатиллога ҳажга кетаётган эди. Поездда, ярим йўлда пиру комил — дадаси Убайдуллохўжа ногаҳон қаттиқ оғриб қолди. Бойлиги, сармояси Бухоро амири хазинаси билан тенг келадиган Убайдуллахўжа суюкли ўғлини ўзига яқин чорлаб, сўнгги васиятини айтди: «Биласанми, болам, бойликларим беҳисоб. Уларни исроф-исбуд қилмагин. Барини савоб ишларга сарфлагин. Ақл-идрокинг етса, болам, Бухорои шариф билан Маккаи мукаррама ўртасида темир йўл солгин, токи зиёратга борувчилар йўлда машаққат тортиб, ортиқча азоб чекмасинлар. Менинг сўнгги васиятим ана шу, ўғлим!».

Иқтидорли ўғил йиллар ўтиб Ленин йўлини танлади. У дадасининг васиятини ҳам бот-бот эслаб қўярди:

— Мени кечиринг, дадажон, — дерди икки бир ўлим билан, — буюк васиятингиздан ҳам буюкроқ бир мужда топдим. Улуғ оғамиз — руслар этагини тутдим. Биз, ёш бухороликлар — Ленин йўл-йўриғидан юриб, сиз яшаган ўша кўҳна Бухорони бундан-да гўзал — гуллаб-яшнаган Совет Бухороси га айлантирурмиз. Токи биз Макка томон эмас, маккаликлар биз тарафга — Бухорои шарифга ҳавасга зиёрат этгали тез-тез келадиган бўлсинлар!

Ўғилнинг ақл-идроки дадаси айтганидан минг чандон зиёда эди. У Бухородан бутун мусулмон давлатлари томон дарвоза очишга, икки ўртада олтин кўприк солишга ҳам қодир фарзанд эди. Афсуски, Файзулла ундай қилмади, дадасининг бор-будини, кейинчалик Бухоронинг сўнгги амири Сайид Олимхондан тортиб олинган беҳисоб хазиналарни катта оғалари оғзига қўш ҳовуч тутди. Ўша кунлар фожиасини шоирлар назмга солиб, ҳануз айтиб юришади:

Поезд тунда келди Коғонга.
Тиллоларни ортдик вагонга.
Йиғлади паровоз меъраки,
Йўлдан қочди сартнинг боласи!

Файзулла Хўжаев хатосини тушунди (хом сут эмган банда-да), лекин энди кеч эди: 1937 йилда, Москвадаги Бутирка зиндонида, унинг зах ертўлаларида раҳматлининг кўзи очилди!...

Файзулла Хўжаев то қатл кунигача падари бузрукворининг васиятларини хотирлаб, унинг покиза руҳи олдида тиз чўкиб, илтижо қилиб, ўзи билан ўзи бўлиб, бот-бот узр сўрарди: «Васиятларингиздан чекинганим рост. Мени қарғаманг, дуоибад қилманг. Мени қўлланг, дадажон, хом сут эмган, йўлдан адашган мен бандаи мўминни қўлланг! Уларнинг босқинчилик руҳи, шовинистик димоғдорлиги жонимни басис қилди, падари бузрукворим!».

Дарҳақиқат, уларнинг босқинчилик руҳи, шовинистик хуружи... бир куни Файзулла Хўжаев «Қизил байроқ» («Ўзбекистон овози») рўзномасини ўқиб ўтириб, кичкина бир мақолага кўзи тушди. «Бухоро ахбори» муҳаррири Чўлпон билан «Қизил байроқ» рўзномасининг Бухородаги мухбири бош Бўлус Тошкентга жўнаш учун Когондан поездга чиқадилар. Воқеа ана шу ҳақда эди. «Поездга зўрға жойлашдик, — деб ёзади улар. — Хизматда бўлган европаликлар ҳаммалари бизни йўлакка жойлашди. Эртасига билсак, у-ку вагунлар бўш экан... Шу сафарда Бухоро Совет жумҳурияти фирқаси Марказий Қўмитаси ... иҳтисосини ... У тор миллатчилик қилиб, қўпол муомиласи эсимиздан чиқмас. **У европаликларни «пожалиста» деб вагонга жойлар, биз — мусулмонларни эса вагондан ҳайдар эди...».**

Ёки яна шу рўзномада босилган Хўжанд — Андижон темир йўлида содир бўлган бир воқеа: **«...Истансаларда қўлига чипта тутиб, поезд кутиб турган мусулмонларни вагон ичидаги европаликлар яқин йўлатмай,** — деб ёзган эди рўзнома мухбири Иброҳим Охуний, — **дўппи, салларини ерга олиб улоқтирарлар, бошларига, кўкракларига урарлар. Ўзларича вагонлардан жой топиб, ўлтирган мусулмон ва мусулмаларни ҳақорат қилиб, ташқарига ҳайдарлар».**

Файзулла Хўжаев мақолани ўқиб бўлиб, дарров Ленинни хотирлади, илк бор учрашганида айтган сўзларини эслади: **«Шовинистик қарашнинг ҳар қандай кўриниши ҳам — хоҳ катта, хоҳ кичик — коммунизмга хиёнатдир!»** — деган эди Ленин. **«Улар яхши ниятда юртимизга келишган бўлса,** — деб ўйлай бошлади Хўжаев, — **нега бунча қуюшқондан чиқишаяпти! Генерал-губернатор Кауфман давридаги руслар билан инқилобдан кейинги русларнинг қанақа фарқи қолди ўзи! Генерал Абрамов деганни бўларди. Самарқандда барпо этилган боғ дарвозаси пештоқида «Боғга сартлар ва итларнинг кириши таъқиқланади!» деб ўз қўли билан ёздирган эди! Фарғона генерал-губернатори Иванов «Минг бир сарт бир ўрис** **зопдати кийиб юрган этигининг пошнасига арзимайди!», деб айтган. Губернатор Скобелев мана бу сўзлари билан барча шовинист русларнинг фикрини ифодалаган эди: «Миллатни йўқ қилиш учун уни қириш шарт эмас — маданиятини, санъатини, тилини йўқ қилсанг бас, тез орада ўзи ҳалок тамом бўлади! «...Барингиз, буларни Ленин бад кўрган босқинчи ўрис дейлик, ё тавба, мана булар-чи!... Ўзини буюк инсонпарвар ҳисоблаб юрган К. Я. Успенскийнинг айтган гапи эса қоғозда ҳам турмайди: «Ўртоқ мусулмонлар, — деди у Файзулла Хўжаев иштирок этаётган бир йиғинда, — шуни билингларки, биз сизларнинг катта оғаларингизмиз. Сиз кичкинасиз ва тушунарлики, бизга бўйсунишга мажбурсиз!».**

Кейинги кунларда русларча шовинистик хуружлар Файзулла Хўжаевни тамом гангитиб қўйган эди. Айб ошдами, мошдами — билолмай унинг боши гаранг эди. Фақат Троцкийнинг тутган йўли кўнглига андак нур ва умидворлик соларди. Шу боис у Троцкий йўллаган мактубларни тез-тез эслаб қўярди: **«Кимки ерлик халққа ва унинг тилига юқоридан назар қилса, кимки мустамлакачилик феълларини изҳор этса, ундоқ кишини ҳукумат маҳкамаларидан бераҳмона ҳайдаш керак».**

— Ҳар ҳолда, Троцкий сиёсатида андак рўшнолик бор, — деб тан оларди Файзулла Хўжаев. — Сталиннинг унга бўлган адовати эҳтимол унинг адолат ила йўл тутаётганидадир? Эҳтимол шу боисдан Сталин кейинги пайтларда ҳадеб **совуқ бўлади. Ўзимизда Гули сурх байрами кутилаётган қутлуғ кунда онамни қора ерга... ер қайда, заранг қотган муз остига кафансиз дафн этдик!».**

Қарамликда яшашнинг нечоғлик азоб эканининг жабрини дунёда ҳеч бир миллат бизчалик тортмагандир, бизчалик қурбонлар бермагандир, бу йўлда бизчалик қон тўкмагандир.

Тупроқ булут бўлиб кўкка ўрласа,
Қиёмат кунигача ёғар эди қон.

Умар Хайём ҳақ гапни айтганлар. Мабодо бобокалонимизнинг деганлари вожиб бўлиб, қиёмат кунигача қон ёғгудек бўлса, кўкдан нуқул ўзбекнинг қони ёғарди-

...Файзулла Хўжаевнинг жияни Темур Хўжа падари бузрукворининг она юрти Бухорои шарифда эмас, хорижда таваллуд топиб, бегона юртда улғайган. Унинг дадаси Усмонхўжа Бухоро жумҳуриятининг пешқадам намояндаларидан, ёш бухороликлар фаолларидан бири эди. 1928 йилгача у жонини жабборга бериб Бухоро учун курашди. Ўзлари жон бахшида этиб қураётган янги тузум ўзларига — ёш бухороликларга қачонлардир зиндон бўлажагини Усмонхўжа эртароқ англади. Айтишларича, баҳор кунларининг бирида қишлоқ оралаб юрганида Усмонхўжа пилла қурти боқаётган бир кампирнинг уйига киради. Эшиклари зич ёпилган уйда қуртлар ипак ўраётган палла экан. Азалдан шоирона бир эҳтирос соҳиби бўлган Усмонхўжа ипак қурти ҳаракатларига узоқ қараб туриб, ёнидаги йўлдошига шун**дай дейди: «Уларни кўраяпсанми, қанақа ҳафсала билан ипак тўқишаяпти... Тўқиб-тўқиб, ахири ўзлари шу пилла ичида қолиб, умрлари шу «зиндон»да забун бўлади. Биз, ёш бухороликларнинг қисматимиз ҳам қачонлардир ана шундай якун топмасайди, деб қўрқаман!».**

маърифатнинг, хусусан фалсафа илмининг соҳибқирони эди. Кўп олимлар бу аллома олдида ҳурмат бажо этиб туришарди. Замона зайлидан келиб чиқадиган турғунлик даврининг юз тубан кўргилиги шу эдики, домла қаршисида сохта иззатда турган тили «шакар» баъзи ношуд кимсаларнинг забони остида аслида заҳар, бағрида тош яширинган эди. Улар домланинг хато қилишини интиқ бўлиб кутишарди.

Кунлардан бир куни шундай «хато» содир бўлди: файласуф олимнинг бобокалонимиз Амир Темурнинг инсоният тараққиётида тутган ўрни ҳаққоний рақам этилган мўъжазгина рисоласи босилиб чиқди.

Бу аслида ўзбек шаънини тиклаш учун домла бошлаган шаксиз журъат, беқиёс жасорат эди. Ғанимлар эса буни «мудҳиш хато»га йўйдилар. Хусусан, узоқ совет даври давомида Темурни Оқсоқ Темур, Темурланг деб ҳақоратлаб, уни жаҳоний жаллодга чиқазиб юрган рус олим ва ёзувчилари ўзимиздан чиққан баъзи хашаки олимларни қутқуга солиб, домлага қарши фитна бошладилар. Яхшиликдан бошқа, эзгулик ва мурувватдан ўзга «гуноҳи» бўлмаган пок ният соҳиби Иброҳим Мўминов ана шу ёвуз кимсалар қурбони бўлди!

...1974 йил, 22 июль. Каминанинг хиз, азиз муштарийлар диққатига ҳавола этилаётган мана бу насрий марсияси худди ўша мотамсаро кунда битилган эди.

Троцкий бошида ёвоқ ҳақаётир!

Ишқилиб, Сталин тутаётган йўл мамлакатни жаҳаннамга олиб бораётганини Хўжаев сеза бошлади. У рус империяси тарихига чуқурроқ назар сола бошлади, ўзга халқларга нисбатан уларнинг босқинчилик руҳи қарийб 400 йилдан бери шаклланиб келаётганини, сталинча димоғдорлик эса ўша қора сиёсатнинг мантиқий давоми эканлигига ишонч ҳосил қилган эди. Сезса-сезмаса, барибир, у энди ўйиндан чиқа олмас эди...

Руслар туркистонликларни таҳқирлаш, бўйсундириш усулларини обдон билишарди. Жаллод кундасига қандоқ бош қўйишни ҳам ўзлари ўргатишарди. Файзулла Хўжаев Бутирка зиндонида рус қийноғи нечоғли азоб эканини татиб кўрганидан кейин кўзлари мошдаккина бўлиб очилди!

Файзулла Хўжаевни Московдаги «Национал» меҳмонхонасида ҳибсга олишларидан бир йил олдин ёзувчи Галина Серебрякованинг «Известия»да (у шу рўзноманинг Туркистондаги махсус мухбири эди) Хўжаев ҳақидаги очерки босилган эди. **«Файзулла Хўжаевни, — деб ёзган эди адиба, — бу дунёда фақат Энгельс билан тенг қўйиш мумкин».**

Дарҳақиқат, ёзувчи айтганидек Файзулланинг Энгельсга ўхшаш тарафлари кўп эди: биринчидан, дадасидан қолган мол-мулкнинг беҳисоблиги (фарқи шуки, Файзулла уларни ўз ғоялари йўлида беҳуда совурди!); иккинчидан, у айнан Энгельсга ўхшаб энгельсона изчил фикр юрита оларди; учинчидан, кўп тилларда сўзлай олар, нутқи жозибадор, забони бурро эди....

Энгельсга монанд фикр юрита олиши Файзуллага анча-мунча панд бериб қўйган эди. Жумҳурият миқёсидаги бир йиғинда у нутқ сўзлаб: **«Босқинчи халқ агар маданиятсиз бўлса, у забт этган ўлкаларда иқтисодий, маданий, маърифий муносабатлар чалкашиб, издан чиқиб кетади. Бу гапнинг исботи учун узоққа бориб юришнинг ҳожати йўқ...»** — деб юборса бўладими!

Шундан кейин айғоқчиларнинг тоза куни туғди-ку: торта-торт қилишиб, гапнинг бир учини Масковгача элтишди. Хайриятки, худди шундай фикр Энгельсда ҳам бор экан, Файзулла шуни рўкач қилиб, Масков даъвосидан бир амаллаб қутулди. Барибир, «халқлар отаси» — қассоскор Сталиннинг кўксида Файзулланинг бу ошкора гапи тугун бўлиб қолди — 1937 йилда бу тугун ногаҳон ечилди!..

Руспарвар Файзулла Хўжаев оиласининг тақдири ҳам ўз қисматидан минг чандон оғир кечганини ҳамма билавермаса керак. Бир мусулмон фарзандини ихлос ила Энгельсга қиёс қилиб очерк битган адиба Галина Серебрякова даҳшатли Сибириянинг аёллар баракида Хўжаевнинг рафиқаси Малика ая ва суюкли қизи Вилоят Хўжаева билан ҳамхона бўлиб тушди.

«Туғилганимда онам исмимни Жамила қўямиз деб туриб олибдилар, — дея ҳикоя қилади Вилоят опа иқтидорли ёзувчи Мажид Ҳасаний билан мусоҳабада. — **Дадам: «Йўқ, биз амир истибдодини ағдариб, озод замонга етдик. Шу боис Вилоят қўямиз» деганлар. Кажрафтор фалакнинг амрини қарангки, оиламиз билан амир зулмидан минг карра даҳшатлироқ зулмга дучор бўлдик. Сибирь — сувли ер, музли ер. Бу ерда Сталиннинг кушхоналари бор. Бухорода Гули сурх айёми ўтаётганда, Сибирда 40—50 даража**

Усмонхўжанинг тийран кўзлари Файзуллага нисбатан анча эрта очилди. Зўравонликда асос топган бу юртда яшай олмаслигини билди. Хорижга бош олиб кетди. Ўғли Темур Хўжа ўша ерда туғилган, бироқ кўкси ҳамиша Бухорога пайванд яшади. «Бобурнома»нинг 460 йиллиги муносабати билан ўтказилган маросимда Олмониядан келган Темур Хўжа шундай деди:

— Мен ватандан олисдаман. Бироқ ватан ҳамиша менинг кўксимдадир. 1968 йилда отам ҳузурларига чорлаб, шундай васият қилиб қолдилар:

«Ўғлим, бугун-эрта оламдан кўз юмамен. Сенга бойлик қолдиролмадим. Сенга бор-йўғи ватан қайғусини қолдирдим, холос. Бор, ўғлим, мен туғилиб, руҳсорига тўёлмаган ватанни, киндик қоним тўкилган юртни сен кўр, унга сиғин, тупроғини ўп. Мен учун ҳам ўп, мен учун ҳам тавоф қил. Сендан ўтинчим шу, болам». Ота рози — худо рози. Мана бугун Сизлар билан юзма-юзман.

...Ғурур ва сурури сўнган халқ бора-бора буюк аждод ва ватандошлари қисматига бефарқ қарайдиган бўлади, дейишади. Бу — рост гап. Ошкораликнинг дарчаси очилиб, юртимизда ҳур шабада эса бошлаган кунгача биз шу тахлит яшаб келдик, ўзимиз мудроқ, тарихимиз мудроқ, қаламимиз мудроқ... Ҳеч бўлмаса энди ўзлигимизга қайтайлик. Мустақиллик биздан мустақил ақл юритишни тақозо этаяпти. Узоққа бориб юрмайлик. Гапни Бухорои шарифдан бошлай қолайлик. Шу муқаддас заминда туғилиб шу ерда улғайиб, ақлли, истеъдодли, жасоратли журъати билан жаҳонни қойил қолдирган аждодларимизнинг хоки поклари ҳозир қаерда, қайси манзилгоҳларда ётибди?

Исёнкор Муқанна қайноқ тандирда тиккасига куйиб кетган. Ибн Синонинг суяклари Ҳамадонда қолган. Ҳазрати Мушфиқийнинг, кабоскор Маҳмуд Торобий, Аҳмад Донишнинг ҳоки муборакларининг қаердалигини худонинг ўзи билади. Файзулла Хўжаев, Фитрат хокидан нишона ҳам қолмаган. Сўлтон Жўра қабри Беларусь заминида. Бухоронинг сўнгги амири Саид Олимхоннинг хоки афғон ерида ётибди. Устоз Садриддин Айний Душанбеда дафн этилган. Файласуф академигимиз Иброҳим Мўминов Тошкентда — Чиғатой қабристонида ётибдилар.

Ахир, Бухорода буюк аждодлар — аҳли донишнинг хиёбонини бунёд қилиб, мўътабар номлари юқорида зикр этилган азизлар ва бошқа фозил алломалар шаънига рамзий ёдгорликлар ўрнатсак, минг карра савоб иш бўлмасми!

Чашмаким қайнаб чиқар тупроғидан,
Ул — замин мўминларин кўз ёшидир!..

Марҳумлар яхшилик ва омонлик билан эсласалар, уларнинг бошимиз узра фаришта янглиғ учиб юрувчи руҳлари енгил тортармиш. Ҳадиси шарифда шундай дейилган. Шу боис ҳамюртимиз, аллома Иброҳим Мўмин ўғли арвоҳига юкиниб, у кишини икки оғиз хотирлаб ўтсам дедим.

Академик Иброҳимов Мўминов илм-фан ва

АЛВИДО

Азиз дўстлар, бизнинг жўшқин, шод даврамизда Мўмин ўғли — ал Иброҳим даврабошидир.
(Тошпўлат Аҳмад, «Шофирконнома» қасидасидан).

...Олим жудоликка учрадик. Фанимиз саркардасидан ажрадик. Жамоат ва давлат арбоби, забардаст файласуф ва ажойиб журналист, академик Иброҳим Мўминовни шафқатсиз ўлим орамиздан олиб кетди.

Ситам тўла бу хабардан даҳшатга тушиб, покиза руҳингиз олдида бугун бош эгиб турибмиз:

— Алвидо, устоз!
— Алвидо, замон алломаси!
— Алвидо, фанимиз соҳибқирони!

Олтмиш йиллик қутлуғ тўйингизда қутлаган қаламим учида бугун бир алам — у ожиз, у кўр, у соқов.

Шум ва нохуш хабардан кечам нохуш, ғамгин ва рутубатли ўтди. Суҳбатдош истаб Саъдийни варақладим. Оташнафас шоир ғариб ва шикаста эди:

Мазоримдан ўтсанг, эй пок дил,
Азизлар ҳақи, бизни ҳам ёд қил.
Агар Саъдий тупроқ бўлибдур на ғам,
Эди хоксор ул тирикликда ҳам.

Буюк одамларнинг буюк хислати — камтарлик ва хокисорлик.

Ҳазрати Беруний билан гурунгда бўлдим. Устознинг чеҳраси сўниқ, дилхаста эди. Яна Сизни эсладим. Елкамга қўл ташлаб, дедингиз: «Билимнинг шундай пухта бўлсинки, мабодо либосингни ечганингда ва ҳаммомда терлаганингда у йўқолиб кетмасин...».

Қуллуқ, устоз, бунинг ўзи бир ҳикмат, ўзи бир куллиёт!

Кечам нохуш ва рутубатли ўтди. Тонггача китоб варақладим: Бедил кўзида ёш, Гегель мотамсаро эди. Мовароуннаҳрнинг жафокаш фарзандлари — Форобий фиғонда, ибн Сино «Тиб қонунлари»ни варақлаб, ўлимга қарши нажот излаб нола чекарди. Илмимиз қомуси, ҳазрати Маҳмуд Қошғарийнинг бу кеч тили лол, Али Қушчи Самарқандийнинг икки кўзи самода — ерку кўкка ишонмай юлдузингизни изларди. Бугун Фурқатнинг кўкси чок, Аҳмад Яссавийнинг боши эгик, хафақон эди. Суҳбатдош излаб «Темур тузуклари»ни варақладим: соҳибқирон жаҳонгир устози Саид Барака оёғи остидан бош кўтариб турди. Сиз қайта қалқиб этган Темур мотам либосида: қўлида тасбеҳ, кўнгли ... эди.

Тенгсиз ..., оғир жудолик! Сиз туғилган қишлоқ — Тезгузар бугун азада. Сиз ... чадар бугун ... Сиз ... тобутингиз олдидаги одамлар оқимидан аzimин. Сиз севган Жийдон бугун гунгоқда. «Минг чинор»нинг минг бир чинори бугун «оҳ» этмайди — боши эгик, сукутда.

Яна Сизни эсладим, Сиздан қолган мерослари титдим, варақладим: мана, «Бухоро жамоли»[1] билан юзма-юз турибман. Ортидан Сиз келажак авлодга товуш бериб турибсиз: «Ватанга муҳаббат, халққа меҳр, ерга саждa қилиш ҳисси инсонда она алласидан бошланади. Сўнгги нафасингача ўша алланини эсла, сира унутма».

[1] Домланинг шу номли мақоласига ишора.

Қуллуқ, устоз бунинг ўзи бир ҳикмат, ўзи бир куллиёт!

Тонг отарда яна Сизни эсладим. Дердингиз:

Замин умри чиндан ҳам узун,
Барҳаётлар ичра барҳаёт...

Ана шу она замин қадар барҳаётсиз. Чунки Сизнинг қабрингиз бизнинг кўксимиздан ковланган!

(Марсия муаллиф розилиги билан қисқартириб босилди).

Олимнинг дафн маросимига Шофиркон район партия комитети ва район ҳукумати номидан сарқотиб раҳматли Жўрақул Орипов бошчилигида бир гуруҳ юртдошлари, тезгузарлик ҳамқишлоқлари жўнайдиган бўлишди. Унгача марсия битилиб, «Шофиркон ҳақиқати»да босилиб чиқди. Ажойиб инсон, кекса матбаачи, босмахона директори Нурим ака Муродов дафн маросимига жўнаётганлар, — Социалистик Меҳнат Қаҳрамони марҳум Эргаш Жумаев, Иброҳим домланинг болаликдаги ўртоғи Ҳасан Маҳмудовлар орқали ҳали бўёғи қуримаган рўзномадан бир дастасини Тошкентга жўнатишга улгурибди. Табиийки, газета маросимда қўлма-қўл бўлиб кетган.

Шундай қилиб дафн маросими ўтиб, домланинг қабрига тортилган тупроқ, ҳали совумай туриб камина бошида «марсия ғавғоси» бошланди. Ўзимиздан чиққан жайдари «атеистлар» рўзномани олиб муаллифга, муаллифни олиб рўзномага уришарди. Улар каминани ўнгдан ва сўлдан исканжага олишиб, нуқул битта саволни такрорлашарди:

— Марсияни босишга ким рухсат этди?
— Ҳеч ким.

— Ахир бу нарсанинг турган-битгани диний-ишк хурофот-ку! Марсия дегани тамоман эскича тушунча. Таниқли коммунист шаънига марсия битиш, уни совет матбуотида бостириш... ақлга сиғмайдиган гап. Яна нима эмиш: «Алвидо, фанимиз соҳибқирони!» Э, пуфе сиздақа мухбирга! Темурга ўхшаган қиличбоз босқинчиларни соҳибқирон деса бўлади... Бу гапни қаранг: «Сизнинг қабрингиз бизнинг кўксимиздан ковланган» эмиш. Одамнинг кўксида ҳам қабр қазишадими?! Ақлга сиғмайди. Ақлга!..

— Наҳотки?
— Чиндан ҳам сиғмайди... Бу учун сизни нималар кутаётганини биласизми?
— Биламан.
— Ўзингизга жабр қилаяпсиз, биламан деб. Ҳали ёшсиз... Барибир, кимдир бу ишга раҳнамолик қилган, Айтинг ўшани.
— Тўғри, раҳнамолик қилган.
— Ким?
— Айтсам, кейин қутиламанми?
— Айтинг.
— Менга устод Иброҳим Мўминовнинг руҳи буюрди ёз деб, ўша раҳномолик қилди.

Хулласи калом, кейин нима бўлди денг? Бу ёғи қизиқ...

«Марсия ғавғоси» баҳона бошимда данак чақилаётган кунларнинг бирида Шароф Рашидов вилоятимизга ташриф буюриб қолдилар. Ғиждувонда ўтган катта бир йиғинда чин маслакдош, ажойиб инсон, тенгсиз аллома деб тан олганлари — Иброҳим Мўминовнинг бевақт қазоси хусусида шикаста бир товушда гап бошлаб, дедилар:

— Хизматчилик-да, дафн маросимида йўқ эдим. Бундоқ шогирдликни бажо этиб, устод қабрларига бир ҳовуч тупроқ ҳам тортолмадим. Москвадан учиб аэропортдан тўғри қабр бошига бордим. Домланинг хокларини тавоф қилдим. Шунда менга бир рўзномани беришди. «Шофиркон ҳақиқати» — ўзларингизда чиқадиган газета. Устод ҳақида марсия чоп этилган экан. Ўксиб-ўксиб ўқидим. Газетани ўзимда олиб қолдим. Қачонки Иброҳим домлани қўмсасам албатта шу марсияни ўқиб чиқаман.

Ўзинг ҳақингдаги илиқ гапни батафсил айтиш ёки ёзиш ноқулай, албатта. Лекин барибир айтишим керак: ... табиат, мўътабар хилқатли Шароф Рашидовнинг бир оғиз илиқ сўзлари «атеистлар» хуружидан мени омон асраб қолди...

Орадан анча йиллар ўтиб кетди. Раҳбарлар ҳам, ўша худобехабар атеистлар ҳам шакли-шамойилларини анча-мунча ўзгартириб олишди. Ўтганга салавот. Эндиги раъйимиз, бугун дангал айтиш керак, бошимиздан кечаётган шу кунларга — мустақилликка, демократияга мос бўлиши лозим.

Алломалардан кимдир айтган эди: қудратли кўнгил эртами-кечми, барибир қачонлардир ҳурликка эришади деб. Ана шу ҳурликка, мустақилликка эришган одамларни энди аввалгилардай киракаш арава отига айлантирмаслик керак. Яна қарамликка бошловчи, шунга зўғум қилувчи бюрократ раҳбарлар ҳали ҳам йўқ эмас. Ўзимизни англамай туриб яна онгимизда қулликка майл пайдо бўлса — қиёмат қойим деяверинг. Донолар беҳуда айтмаганлар: тобеликка майли бор одамга тус бердинг нимаю тахт бердинг нима!

«Литературная газета»нинг 46-сонида мустақиллик хусусида чиройли бир гап битилган: «Мустақилликка эришиш шунчалар қийин ва уни йўқотиш шунчалар осон».

Юз минг машаққатлар билан тортиб олинган ерни, мустақилликни бугун яна бой берсак, илмофидо аждодларимиз — исёнкор сарбадорлар, оловлига ташна кетган Муқанналар, Темур Маликлар руҳи бизни асло кечирмайди, келажак авлод эса бу гуноҳимиз учун бизга бир умр лаънат ўқиб ўтади.

Одам Ато билан Момо Ҳаво қовушиб ўз зурриётларига эга бўлган кундан бошлабоқ садоқат ва эътиқод деган туйғулар туғилган эрса ажаб эмас. Мустақилликка эришган миллатга ана шу икки умуминсоний хислат — садоқат ва эътиқод хос, улуғвор ғоялар ҳамиша мос тушиши лозим, деб ўйлайман.

Миллий ғурури ва сурури уйғона бошлаган, ўз тили ва тилига эга бўла туриб ўз мустақиллиги учун курашмаган бугунги одамни икки карра, йўқ, йўқ, менга қолса юз карра «тутқин» қул санардим.

Воқеа содир бўлган жойда

ОФАТ ВА ЖАСОРАТ

Бахорда бошланган ... [illegible] ... табиий офат рўй берибди... [illegible] ... фалокат ... [illegible] ... 4 январь кунлари Қорақалпоғистон Республикасида сув тошқини, Хоразм вилоятида эса кучли ёғингарчилик ва бўрон ... [illegible] ... табиий офатнинг халқ хўжалигига, аҳоли хонадонларига зарба-зиёни хусусида «Халқ сўзи» муштарийларини аввал хабардор қилганмиз. Бу галги ҳикоямиз машъум воқеадан кейинги ташвишли кунлар тўғрисида.

...Шаҳар уй-жойлардан фойдаланиш тресги бошқарувчиси Сардорбек Шокиров ҳамроҳлигида аҳоли энг зич яшайдиган Гурлан даҳасидаги 4-мавзенинг кўп қаватли иморатлари оралаб бордик. ... [illegible] ... Аммо бугун одамларнинг кўпчилиги уйларига уловда бориш имкониятидан маҳрум. Негаки, кўча ва йўллар остидан ўтказилган ичимлик сув, иситиш тармоқлари ва чиқинди қувурлари ёрилиб, ... [illegible] ...

— Ана шу ... мактабнинг спорт майдони, — изоҳ берди кўз ўнгимизда ястаниб ётган каттагина ҳавзага ишора қилиб Сардорбек. — Фалокат содир бўлган машъум 4 январь куни юқори, ўрта ва паст кучланишли электр симлари чок-чокидан узилиши, бир-бирига урилиб қисқа туташув рўй бериши оқибатида сув насосларининг иш меъёри издан чиқди, баъзилари эса бутунлай бузилиб тўхтаб қолди. Занглаган, чириган, ўз навбатида имондан кетгунча, эгасига етгунча қобилида пайвандланган қувурлар насосларнинг бундай «муомаласи»га дош беролмади: сув фавворадек отилиб ер устига чиқиб қолди.

— Биз азият чеккан одамлардан ҳол-аҳвол сўрадик. Уларикки кун мобайнида электр энергияси, ичимлик сув бўлмагани, иситиш тармоғи ишламагани боис уйларда кўрпа ўраниб, иссиқ кийимларга ўралиб ... болалар боғчалари ёпиб қўйилгани важидан оналар ишга боролмаганликларини ... дард билан гапириб бердилар.

— Атрофда бўлаётган воқеаларни кўргач, одамлардан меҳр-оқибат, ... ёрдам туйғулари бутунлай йўқолган деб ўйлабман, — деди ... Раҳим ... — Йўқ, хато фикрлабман. Ғовғали ва долғали замонда яшаётганимизга қарамасдан, созловчи йигитлар уйимиз атрофида уч кечаю кундуз тиним билмай ишлашди. Барака топишсин! Бир ярим кундан сўнг чироқлар ёнди, хаял ўтмай ичимлик ва иссиқ сув уланди. Кечадан бошлаб болалар боғчаси ҳам ишламоқда. Офатни эса гўё тушда кўргандаймиз.

Суҳбатга трест раҳбари қўшилди.

— Таҳликали вазият чиндан ҳам ортда қолди, — деди у ҳафақахўрнинг сўзларини қувватлаб. — Аҳоли қишдан бошланиши чиқиши учун зарур ишлар қилинди. Аммо оғир ишлар ҳали олдинда. Бу ... ҳамшаҳарлар бошига ... Негаки, қора кунларга ... деган умидда оғзини қўйиб ... ва қаерда асраб қўйган ... Ҳамдаси сарфланди. Шаҳар уй-жой хўжалиги ... бир ... зонага ... келтирилган бўлса-да, офат оқибатлари ҳали бутунлай бартараф этилмаган. Юқори ташкилотларнинг ҳимматию мададига муҳтожмиз. Ахир вилоятимизнинг қатор корхона ва ташкилотлари ... олмаганда, четдан бир ... ҳам ёрдам келгани йўқ.

— Дарҳақиқат, аҳвол аянчли. Дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда, биргина уй-жойлардан фойдаланиш трестига қарашли даҳалардаги 500 хонадоннинг томига ёпилган 3.400 квадрат метр шифер синиб, яроқсиз ҳолга келган. Кўпгина уйларнинг остига сув тўпланганлиги туфайли деворларда ёриқлар ва оғиш ҳолатлари содир бўлган. Ёрилган ва йиқилган қувурларнинг узунлиги ўнларча чақирим масофага тенг. Қулаган ва синган минглаб туп ... дарахтларнинг ўрнини қоплаш учун эса бир неча йил талаб этилади.

Ёзғи шумиди, жафокаш хоразмликлару қорақалпоқ халқининг!! Экологик ҳалокат оқибатида суви заҳар-заққумга айланган, боғ-роғлари қуриб, ери ҳосилдан қолаётган, қарийб 80 фоиз аҳолиси турли-туман касалликларга чалинган, Кенг жаҳонни кийинтириб, тўйдириб ўзи ... яшаётган, эртанинг, бир этак болачасининг таъминида охирги мирисигача сарфлаб ... бўлаётган эл учун бу не кўргулик?!

Биз юқорида атиги битта ташкилот: Урганч шаҳар уй-жойлардан фойдаланиш трести тасарруфидаги коммунал уйларда истиқомат қилаётган бегуноҳ фарзандлару кўмакка муҳтож қариялар, эртаю кеч элининг уйини ўйлаб бирини икки қилолмаётган оддий ишчилару хизматчиларнинг бошига ёғилган кулфатдан бир чимдим сўз очдик. Бунинг ёнига болалар боғчалари, мактаблар, шифохоналар, маиший хизмат шохобчалари, саноат корхоналари, қурилиш ташкилотлари, айниқса, чорвачилик фермалари, устахоналар, мевали боғларга етказилган зиён-заҳмат ҳам қўшилса, унинг миқдори қанча бўларкин?! 10 январгача бўлган ҳисоб-китобларга қараганда жами ... зарар ... ҳисобида 65 миллион сўмликдан ортади. ... кулфат кўлами бундан ҳам ... бўлиши мумкин эди. Хайриятки, ўз вақтида ... чоралар кўрилди. ... дақиқалардаёқ ҳамма оёққа қалқди. Каттаю кичик ... идораларнинг раҳбару мутахассислари 4 январь куни эрталаб соат 4 да ҳовлиқиб шошиб, ... иш жойларига етиб келдилар. ... ва штаблар ... тузилди. ...

... элтувчи Таҳиатош, Бухоро, Тош ҳовуз бўлагидаги юқори кучланишли электр тармоқларидаги узилиш атиги тўрт соатда бартараф этилди. Таъмирлашда ... Офат оқибатларини тугатишда айниқса, Карим Машарипов, Қодам Бобожонов раҳбарлик қилаётган қурилиш-монтаж ташкилотлари, Ҳамрабой ... бригадаси, пайвандчилар ака-ука Шавкат ва Илёс Юсуповлар, Ҳабибулла Рўзиматов, Қодир Жўлдошбоев, Алексей Умрикин, механизатор Климент Ким ва бошқалар ҳақиқий жасорат кўрсатдилар.

...Хоразм отлиқ кема баҳри уммонда кучли довулга дуч келиб, бир чайқалди-ю, қаттиқ шикастланди. Аммо у Яратганнинг инояти, дарғаю жиловбошилар, йўлбошчилар тадбиркорлиги, аҳли кема аҳиллиги, бағрикенглиги шарофатидан омон қолди. Истиқболда ана шу шикастлар ва жароҳатларга малҳам қўйишдек улуғвор ва долзарб вазифалар турибди. Бу халқнинг ғайрат ва матонати, улуғларнинг ҳиммати ва мадади, ақл-фаросати ёрдамида амалга ошажак.

СУРАТДА: офат оқибатлари.
Қодам ОТАЕВ олган сурат.

Е. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Уйнаб-ўйнаб, қиё боқиб...
Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат-лавҳа.

МИЛЛИЙ ТЕЛЕРАДИО ҚАНДАЙ БЎЛИШИ КЕРАК?

ШУ ХУСУСДА ЎЗБЕКИСТОНДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН АРТИСТ, ОЙНАИ ЖАҲОН ИЖОДИЙ БИРЛАШМАСИ МУҲАРРИРИ ФАРҲОД БОБОЖОНОВ БИЛАН МУЛОҚОТ.

— Фарҳод ака! Гапнинг очиғи, республикамиз телевиденияси фаолият кўрсата бошлаганига 30 йилдан ошган бўлса-да, ҳали чинакам халқ минбарига айланди деб дадил айта олмаймиз. Бундан тўрт-беш йил муқаддам ижтимоий-сиёсий ҳаёт бутунлай бошқача эди. Ҳозир ҳамма нарса тубдан ўзгарди. Аммо телекўрсатувлар ҳамон ўша-ўша...

— Кечирасиз-у, мен бу фикрга қўшила олмайман. Барисини ёппасига инкор қилиш, янгиланишлару ўзгаришларни илғамаслик мумкин эмас. Тўғри, камчиликлар, муаммолар бор. Айниқса ҳозиргидек ахборот ҳукмронлиги шароитида уни томошабинларга холис ва тез етказишда камчиликлар бўлиши мумкин... Шу билан бирга миллий-маънавий қадриятларимизни тиклашда халқимизга манзур бўлган кўплаб кўрсатувлар тайёрланди.

— Албатта, менинг фикрларимга қўшилмасликка ҳақлисиз. Бироқ бу ҳеч нарсани ўзгартирмайди. Таҳририятимизга телевидениенинг умумий фаолиятидан норозилик билдирилиб келаётган хатлар оқими сўнгги пайтда янада кучайди.

— Матбуотда телевидиние шаънига анчагина танқидий гаплар айтилди. Уларга қўшилиш мумкин. Бироқ қуруқ танқид билан ҳеч бир иш битган эмас, битмайди ҳам. Бизга амалий таклиф ва ёрдам керак...

— Узр, гапингизни бўламан. Кўпгина танқидий чиқишларда аниқ истак ва таклифлар ҳам билдирилсада уларга қулоқ тутадиган одам топилмаяпти.

— Ҳар қандай даъво ҳам далил, исботли бўлса... Рости гап, бунинг сабаби маълум даражада ижодий жамоамизда шаклланган маънавий муҳитга боғлиқ. Ижодкор сифатида ҳар хил майда гаплардан баланд тура оладиган ҳақиқий жонкуярлар керак. Аввало ҳар қандай ташкилотда соғлом, ижодкорона, инсон ва истеъдод қадр-қимматини жойига қўядиган иқлим яратиш муҳим. Бу эса раҳбардан жуда катта масъулият, ходимларга адолат кўзи билан қарашни тақозо этади.

— Мулоҳазаларингизда жон бор. Кадрлар ва қарашларда ўзгариш ясамасдан туриб, ўзгаришларни рўёбга чиқариш мумкин бўлармикан!

— Туб ўзгаришларни рўёбга чиқариш имкониятига эга бўлган кадрларимиз етарлича деб ўйлайман. Лекин улардан унумли фойдаланиш — бошқа масала... Тўғри, баъзан ўкраб турадиган маънавий худбинликдан, фикр-ўйлардаги қотма қарашлардан халос бўлмасдан туриб бирор ижобий ўзгаришга эришиш қийин. Кўпроқ кенг миқёсли очиқ мулоқотларга йўл очишимиз, барча фикрларни томошабинлар ҳукмига ҳавола эта билишни ўрганмоғимиз керак. Бизда телеэкран орқали зарур гап айтиш истагидан кўра бир кўриниш бериш иштиёқи устунлик қилмоқда. Ажаб бир ҳол: ҳатто халқ депутатлари ҳам сессиядаги асосий ишлари — қонун ва қарорлар ишлаб чиқишда жонбозлик кўрсатиш эмас, қандай бўлмасин экранда бир кўринишни истайдиларки, бу кечирилмас ҳолдир. Бунга сўнгги сессияда бир гуруҳ депутатларнинг «нуқул фалончиларни кўрсатишаяпти, бизни ҳам бир кўрсатишсин» деб қилган ачинарли мурожаати мисол бўлади...

— Фарҳод ака, телевидениеда яхши ниятлар билан редакциялар ўрнига ижодий бирлашмалар ташкил қилинди. Бу ўзини оқлаяптими!

— Қандай ниятлар билан амалга оширилганини билмадиму, лекин афсуски, бирлашмалар ўзини оқлади деб айтолмайман. Улар расман бирбири билан боғланган, аслида эса ҳамон қовушиб кетолмаяпти. Ҳозир телевидениеда халқ учун зарур бўлган кўрсатувлардан кўра кўпроқ кимнинг ақли нимага етса шуни тайёрлаётганга ўхшайди.

— Адолат юзасидан айтиб ўтиш керакки, бундан ўн йиллар муқаддам телевидениенинг обрўси нисбатан яхши эди. Ҳозир ҳар жиҳатдан чуқур таназзул телевидениенинг бутун фаолиятини қамраб олди.

— Гапларингиз қанчалик аччиқ бўлмасин, афсуски, ҳақиқат...

Биз раҳбарлик усулини ҳам, тарғибот усулини ҳам тубдан ўзгартирмоғимиз керак. Бунинг учун улуғ шоир Чўлпон айтганидек «Қучоқ очиб халқ ичига борайлик...»

Ўйлаб кўрсангиз, ҳар бир нарсанинг илдизи илмга бориб тақалади. Иқтисодий таназзулдан иқтидорли иқтисодчи, математик, физик олимларсиз, маънавий айнишлардан донишқалбли мутафаккирларсиз қутула олмаймиз. Бундай салоҳият соҳиблари тарбиясини эса мактабдан бошламоғимиз, пойдеворни билим масканларида тикламоғимиз керак. Шуларни ҳисобга олиб, илмий-оммабоп ва ўқув кўрсатувларини бутунлай қайта кўриб чиқишимиз зарур. Бугунги кунда маориф ислоҳотлари, мактаб, маърифат телевидениенинг бош кўрсатувларидан бири бўлмоғи лозим.

Оламда содир бўлаётган воқеаларга мустақил давлат сифатида ўз сиёсатимиздан келиб чиқиб муносабат билдириш пайти келди. Бунинг учун дунё воқеаларидан хабардор қилиб борувчи сиёсий кўрсатувлар ташкил қилинса.

«Ахборот» (ҳозир «Ўзбекистон» ижтимоий-сиёсий, халқ туриш-турмушини, республикамиз воқелигини мувозанатлаштириб турадиган катта бир кучки, у келгусида ҳеч қандай оғишларга йўл қўймай, ўз йўлини, фаолиятини, йўналишини аниқ белгилаб олса. Сунъий ва сохта лавҳалардан воз кечилса... Айрим сухандонлар фақатгина «Ахборот» кўрсатувига жалб қилинсалар ва журналистлар сингари айнан кўрсатув тайёрлаш жараёнида асосий иштирокчига айлансалар. Берилаётган ҳар бир хабар республикамиз мустақиллиги ва уйғонишига хизмат қилса.

Бир нарсани айтиб ўтишга тўғри келди. Ҳар бир даврнинг ўз гапириш йўсини бўлади. Қачонлардир минбарлардан бутун вужуди билан бақириб, тупик сочиб гапириш урф эди. Вақт ўтиши билан минбардаги сўзлар ҳам оддийлик, ҳам самимийлик, фалсафийлик, шу билан бирга босиқлик касб этди. Бу — табиий ҳол, давр тақозаси. Бас шундай экан, биз гапиришдаги сунъийликдан қочиб, халқ дили ва жонли тилига янада яқинлашсак. Ҳозир кўпчилик журналистлар ойнаи жаҳонда чиқишмоқда. Буни табриклашмоқ керак. Лекин журналистлар билан дикторларнинг гапириш йўсинида весиқи фарқ тобора кўпроқ сезилиб бормоқда.

Насиҳатомуз, гўёки бахтиёрлигимиз, шодлигимизни тараннум этувчи ўта жўн айрим қўшиқлардан йироқ бўлинса ёки бутунлай воз кечилса. Ҳар бир қўшиғимизда, оҳангимизда ўзбеклигимиз уфуриб турсин. Бадиий фильмлар чуқур таҳлил асосидагина экранга чиқса.

Кўрсатувларимиз ҳеч қачон халқни йиғлоқиликка, тушкунликка чорламаса.

— Ҳозир Ўзбекистон телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитетини қайта тузиб, миллий телерадио компанияга айлантириш ишлари бошлаб юборилди. Сизнингча мустақил Ўзбекистон давлатининг ана шу муҳим оммавий ахборот тармоғи келгусида қайси йўлдан боргани маъқул!

— Аввалданоқ биз қайси бир йўлни танламайлик, у оғир ва машаққатли бўлишини доим эсда сақлашимиз зарур. Республика давлат мустақиллиги томон дадил одимламоқда. Менимча янги миллий телерадио компания ўз фаолиятини мустақиллигимиз билан омухталаштириб олиб бормоғи, бир сўз билан айтганда соат милларини мустақилликка тўғрилаб олиши шарт.

Миллий телевидение бўлди дегани эски қолиплар бузиб ташланди деган гап. Биз тез орада Яқин ва Ўрта Шарқ мамлакатлари билан телевидение алоқаларини ўрнатишимиз лозим. Иложи борича қўшни мамлакатлар, жумладан телевидение соҳаси бўйича жаҳондаги энг илғор давлатлардан бири бўлмиш Туркияга малака ошириш, фикр алмашиш учун муҳаррир ва режиссёрлар юборилсалар. Бу ҳозирча орзу... Чет элларга Ўзбекистон телевидениеси мухбирларини ишлаш учун юбориш пайти етиб келди. Бораётган журналист ўша давлат тилини албатта мукаммал билиши керак. Бунинг учун конкурслар ўтказилиб, ўқишлар ташкил қилинса айни муддао бўлур эди.

Эндиликда мавжуд дастур ва тартиботлардан батамом воз кечиб, халқимизнинг дилию руҳига, ўтмишию бугунига, маданиятию маърифатига, имону эътиқодига мос, мазмунан янги бир йўналиш асосида иш юритмоғимиз зарур. Иқтисодий бухрон тобора таранглашиб бораётган айни пайтда эътиборни биринчи галда иқтисодий муаммоларга қаратиш зарур дегувчилар истаганча топилади. Биз илм-маърифатда чинакам юксалишга эришмас эканмиз, сиёсий, иқтисодий, маънавий ислоҳотларни муваффақиятли амалга ошира олмаймиз. Шу боис кўрсатувлар дастурида илм-фан, маданият етакчи ўринни тутиши шарт деб ўйлайман.

Такрор айтаман: телевидениеда ўз касбини чуқур биладиган, моҳир ижодкорлар бор. Лекин ижодкорга буюртма бўйича юксак санъат асарини яратиб бўлмайди. Ана шундай ижодкорларга эркинлик берилса, телетомошабинлар меҳрини қозониш турган гап.

— Миллий телерадио компаниямиз ҳақиқий маънодаги халқ овозига, эркин ижод майдонига айланишига ишонасизми!

— Ноумид — шайтон, дейдилар. Елкасида улуғ маданиятни асрлар оша опичлаб келаётган халқимизнинг жамики сара қадриятлари ойнаи жаҳонда ўз аксини топади, деган умиддаман.

Суҳбатдош:
ЖАЛОЛИДДИН,
«Халқ сўзи» мухбири.

Во дариғ!

«САРКАРДА»НИНГ СЎНГГИ ҲАМЛАСИ

Рўзномамизнинг кўплаб чиқишларида Бухородай азим ва улуғ шаҳарни тўпга тутган, аэропландан бомба ёғдирган, юртимизда минглаб бегуноҳ мусулмонлар қонини дарёдай оқизган истилочи саркарда Михаил Фрунзенинг Низомий номидаги Тошкент муаллимлар олий илмгоҳи рўпарасида савлат тўкиб турган ҳайкални олиб ташлаш муаммоси қўйилган эди.

Яқинда эрта тонг чоғи ишга ошиқаётган тошкентликлар от миниб турган саркарданинг ғойиб бўлганини пайқадилар. Шаҳар маъмурлари жамоатчилик фикрига биноан ҳайкални жойидан олиб ташлашди.

Буюк истилочининг юриши шу тарзда тугади десангиз хато қиласиз. У сўнги «нафаси»да ҳам осонликча «жон» бермади: кўтарма кран ёрдамида жойидан қўпорилган суворий ерга туширилган пайтда елдай учиб келаётган енгил автомашина унга урилиб ағнаб кетди ва эҳтиётсиз ҳайдовчи енгил жароҳатланди. Энг ачинарлиси, жабрланувчи касалхонага жўнатилгач, орадан хиёл ўтмай яна бир автомашина ҳайкалдан зарба олди.

Илоҳим, истилочининг юртимизга етказган сўнгги касофати шу бўлсин-да. Омин!

Н. ШАКАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ОЛМОН ХАНДАЛАРИ

Петер врач ҳузурига келиб оёғи оғриётганидан шикоят қилди.

— Қани кўрсат-чи!

— Мана, тиззамдан пасти оғрияпти.

Петернинг оёғини спиртда намланган пахта билан тозалай-тозалай ҳолдан тойган врач деди:

— Бутун шаҳарда кирликда бу оёққа етадиган иккинчи бир оёқ бўлмаса керак.

— Ютқаздингиз, доктор! —деди Петер шимининг иккинчи почасини кўтариб нариги оёғини кўрсатаркан.

* * *

— Қани, саҳрода яшовчи бешта ҳайвоннинг номини айтинглар-чи? — талаб қилди ўқитувчи.

— Арслон, — деди Дейтер ўрнидан туриб, сўнг бироз ўйланиб тургач, қўшиб қўйди, — ва тўртта туя.

* * *

Роберт ҳаддан ташқари сурбетлашиб кетгани учун отаси уни товуқхонага қамаб қўйди. Шунда у:

— Ҳа, майли, мана, товуқхонага ҳам қамадингиз. Эртага эҳтимол тухум қўйишга ҳам мажбур этарсиз, — деди.

* * *

— Ҳар сафар чўмилишдан олдин акам нима дейишини биласизми, ойижон? — сўради кичкина Уве.

— Йўқ, билмайман. Хўш, у нима дейди?

— У сув тўлдирилган ванна ёнига келиб, бошини қашиб шундай дейди: «Эҳе, вақтнинг шамолдек елиб ўтишини қаранг-а, ҳаш-паш дегунча олти ой ўтиб кетибди».

* * *

— Дадажон, Бермурд учбурчаги қаерда?

— Бунақа нарсаларни ойингдан сўра, ўғлим. У доимо ҳамма нарсани ағдар-тўнтар қилиб юради, бирон жойга қўйгандир.

* * *

— Марио, бу нима деган гап, яна балчиққа ағанаб шимларингни ифлос қилиб келибсан-ку.

— Ойижон, кечиринг. Мен балчиққа шунчалар тез ағанадимки, шимимни ечишга улгуролмай қолдим.

* * *

Биргит ошпазлик тўгарагига қатнашарди. Бир куни онаси ундан сўради:

— Қизим, ўзларинг пиширган таомлардан ейишларинг мумкинми?

— Мумкинми деганингиз нимаси, ойижон, уларни ейишга мажбурмиз.

* * *

— Дадажон, бахтингиз бор экан.

— Нега бундай деяпсан ўғлим?

— Чунки янги ўқув йили учун китоб сотиб олиш ғалваларидан қутулдингиз-да. Мен синфда қолдим.

Олмончадан
Йўлдош ПАРДА таржимаси.

АНТИҚА МУЛОҚОТ

— Тилингни крепко держи.

* * *

— Бугун тунда почемута уйқум ўчиб кетди-я, до утра вообще ухлаёлмадим.

* * *

— Ҳой, онаси, вунчкангни уйғот, мактабга опоздат қилади.

— Менга қара, почему каждый раз бидир-бидир қилаверасан, кароче гапир, что хочешь мендан?

* * *

— Э-й, сенга ишониб дружится қилган эдим, ҳечон қарамай, мени ноқонадо каждий раз подводит қилиб, позорит этасан. Сира терпением қолмади, энди сен билан вообще гаплашишни не хочу, тушундингми, вот так. Больше ко мен не подходи, мен сенга друг эмасман!

* * *

— Онаси, тузланган бодрингинг жуда зўр, малосоленный, роса опитит очадиган бўлибди-да!

* * *

— Ҳой ўғлим, почему ўзингнинг она тилинг турниб каждый раз рус тилида разговариваесон, если так будеш вести себя, дальнейшем ўз она тилингни вообще унутиб қўйсан, ундай қилма ўғлим, понел.

М. ҲАКИМОВ.

«Халқ сўзи»

дарсхонаси

2-МАШҒУЛОТ

ТУРК ТИЛИНИ ЎРГАНАМИЗ

ТАРЖИМАИ ҲОЛ

SOYADI	фамилия	HALA	хола
İSİM, AD	исм, от	HALAZADE, HALANIN OĞLU/KIZI	холавачча
ÇOCUK	бола, фарзанд	DAYI	тоға
AKRABA	қариндош	DAYIZADE, DAYININ OĞLU/KIZI	тоғавачча
KARDEŞ	қон-қариндош	TEYZE	амма
AİLE	оила	TEYZEZADE, TEYZENIN OĞLU/KIZI	аммавачча
BABA, PEDER	ота	OĞUL	ўғил
ANNE, VALİDE	она	KIZ	қиз
AĞABEY	ака	TORUN	набира
KÜÇÜK KARDEŞ	ука	KOCA, ER	эр
ABLA	опа	KARI, EŞ, HANIM	хотин
KÜÇÜK KIZKARDEŞ	сингил	KAYNANA	қайнона
YEĞEN	жиян	KAYNATA	қайнота
DEDE, BÜYÜK BABA	бобо	GELİN	келин
NİNE, BÜYÜK ANNE	буви	GUVEY	куёв
ANNEANNE	буви (она томонидан)	ENİŞTE	почча
BABA ANNE	буви (ота томонидан)	ERKEK	эркак
AMCA	амаки		
AMCAZADE, AMCANIN OĞLU/KIZI	амакивачча		

ТАНИШУВ

— GÜNAYDIN, EFENDİM.	— Ассалому алайкум.
— GÜNAYDIN.	— Ваалайкум ассалом.
— SIZİNLE TANIŞABİLİR MİYİM?	— Сиз билан танишсам бўладими?
— MERHABA, EFENDİM.	— Марҳамат.
— ADINIZ NE?	— Исмингиз нима?
— ADIM MURAT.	— Исмим Мурод.
SOYADINIZ?	— Фамилиянгиз?
— SOYADIM DEMİROĞLU.	— Фамилиям Демир ўғли.
— MEMNUN OLDUM.	— Хурсандман.
— BEN DE MEMNUN OLDUM.	— Мен ҳам хурсанд бўлдим.
— BENİM ADIM AHMET.	— Менинг исмим Аҳмад.
— DOĞUM TARİHİNİZ NE?	— Туғилган йилингиз?
— DOĞUM TARİHİM 1950.	— 1950 йилда туғилганман.
— DOĞUM YERINIZ NERESİ?	— Туғилган жойингиз?
— İSTANBUL.	— Истанбул.
— HANGİ MİLLETTENSİNİZ?	— Миллатингиз нима?
— TÜRKÜM.	— Туркман.
— SIZ İSTANBUL'DA MI OTURUYORSUNUZ?	— Сиз Истанбулда яшайсизми?
— HAYIR, İZMİR'DE OTURUYORUM.	— Йўқ, Измирда яшайман.
— İZMİR'DE NE İŞ YAPIYORSUNUZ?	— Измирда нима иш қиласиз?
— İZMİR ÜNİVERSİTESİ'NDE ASİSTANIM.	— Измир дорилфунунида ассистентман.
— HANGİ BÖLÜMDE?	— Қайси бўлимда?
— TURK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜNDE.	— Турк тили ва адабиёти бўлимида.
— EVLİ MİSİNİZ?	— Уйланганмисиз?
— EVET, İKİ KIZIM, BİR OĞLUM VAR.	— Ҳа, икки қизим, бир ўғлим бор.
— EŞİNİZ NE İŞ YAPIYOR?	— Хотинингиз нима иш қилади?
— O DA ASİSTAN.	— У ҳам ассистент.
— TEŞEKKÜR EDERİM. GÜLE GÜLE.	— Раҳмат, хайр.
— BİR ŞEY DEĞİL. HOŞÇA KALIN.	— Ҳеч қиси йўқ. Яхши қолинг.

Луғатни тузувчилар:
Ж. ХУДОЙБЕРДИЕВ, О. ЎРОЗАЛИЕВА

ХЎЖАОБОД ДАРМОНДОРИЛАРИ

Хўжаобод қуруқ мевалар заводида навбатдаги янги маҳсулот ишлаб чиқарила бошланди.

Туйинтирилган қуруқ саримсоқ пиёз озиқ-овқат корхоналарига жуда керак, бу корхоналар кўпинча уни валютага сотиб олишга мажбур бўлишади. Шу сабабли Новосибирск, Омск, Пенза, Калининград, Санкт-Петербург гўшт комбинатлари хўжаободликларнинг янги маҳсулотини талашиб сотиб олишмоқда. Бу маҳсулотдан колбасалар, бошқа кўплаб маҳсулотларни тайёрлашда фойдаланилади. Корхоналар узоқ муддатли шартномалар асосида ана шу маҳсулотни мунтазам етказиб бериш юзасидан завод билан шартномалар тузишга ҳаракат қилишмоқда. Тақчил саримсоқ пиёз кукунини слесарь С. Ҳолиқов билан бош муҳандис С. Қорабоевнинг таклифи асосида ишлаб чиқара бошладилар. Бу ғояни корхона директори М. Абдумўминов қўллаб-қувватлади.

Ишни жадаллаштириш, имкониятларни излаш натижасида корхона анча илгарилаб кетди. Унинг Киров номли деҳқончилик-саноат комбинати таркибидан чиққанлиги ҳам бунга сабаб бўлди. Кейинги вақтда заводда сабзавот ва меваларни қуритиш учун чет элдан келтирилган ускуналар ўрнатилди. Мавсум айни қизиган паллада бу ерга шафтоли, олма, ўрик, нок, олхўри, беҳи ҳамда саховатли заминимизда етиштирилган бошқа ширин-шакар мевалар келтирилади. Ҳозирги қиш ойларида эса завод қуритилган карам, сабзи, пиёз, лавлаги тайёрламоқда — ана шуларнинг ҳаммасидан мазали карам шўрва тайёрлаш мумкин. Бу маҳсулотларга ҳам талаб катта бўлмоқда. Қизиғи шундаки, қуруқ меваларни қайта ишлайдиган асосий линия йил мобайнида бир кун ҳам тўхтаганни йўқ.

Ҳозир заводда қуруқ мева тайёрлаш иккинчи навбати учун ускуналар ўрнатилиб, созланмоқда.

К. НИЗОМОВ.

ЭШИТМАДИМ ДЕМАНГЛАР!

Тошкент меъморчилик-қурилиш институти 1992 йил 24 январда хайрия учрашуви ўтказади. Маросимга Ўзбекистон қурилиш ташкилотларининг раҳбарлари, ҳамкасблар таклиф этиладилар. Тошкент политехника институтининг қурилиш ва меъморчилик факультетларини битирганлар йиғинимизга ташриф буюрсалар, ғоят мамнун бўлур эдик.

Учрашув қуйидаги манзилда ўтказилади:

ТОШКЕНТ, НАВОИЙ КЎЧАСИ, 13-УЙ.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги 1992 йил 15 январда ўзбек-итальян ишлаб чиқариш-тижорат фирмаси — «Ўзбегим Интернейшнл»ни республика ҳудудида жойлашган ҳамда ўзбек, чет эл юридик шахслари ва фуқаролари иштирок этадиган қўшма корхоналар рўйхатига киритди.

Корхона манзили: Тошкент, Чилонзор кўчаси, 80 «А»-уй.

Ўрта Осиё темир йўли врачлик-санитария хизмати ва йўл поликлиникаси жамоалари поликлиника жарроҳлик бўлими мудири С. С. Сатторовага онаси **Ҳури Қўчқоровна САТТОРОВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

БОШ МУҲАРРИР Аҳмаджон МУХТОРОВ.

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608.
Буюртма № 37. 100000 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент шаҳри 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 22.20. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12